

SLEPÝ MLÁDENEC A VČELÍ KRÁLOVSTVÍ

Obsah:

Úvodní poznámka

- 1 OSUDOVÉ SETKÁNÍ
- 2 BOLESTNÝ NÁVRAT
- 3 DRUHÝ ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH
- 4 NEJISTOTA SE MĚNÍ V PEVNÉ ODHODLÁNÍ
- 5 VČELÍ ŠKOLA
- 6 NEJSTARŠÍ VČELAŘI
- 7 VČELAŘI BRTNÍCI
- 8 PETR SE UČÍ POZNÁVAT SOCHY
- 9 VČELÍ POHLAZENÍ
- 10 NEČEKANÁ NABÍDKA
- 11 TŘI AFRICKÉ LEGENDY
- 12 PETR PRVNÍM NEVIDOMÝM PRŮVODCEM
- 13 DVA MUŽI A JEJICH JEDINEČNÉ DÍLO
- 14 IMPOZANTNÍ SOCHA
- 15 TAJEMSTVÍ JESKYNĚ
- 16 SETKÁNÍ S BLANICKÝMI RYTÍŘI
- 17 TRAGICKÉ OSUDY TVŮRCŮ A JEJICH DÍLA
- 18 PETR PROVÁDÍ EXPREMIÉRA
- 18 VRAŤME SE K IDEÁM MASARYKA
- 19 NECHŤ MASARYKOVY IDEJE DEMOKRACIE ZŮSTANOU
TRVALOU VÝZVOU
- 20 ZDENIN AREÁL

Místo doslovu

PETRŮV DOPIS NA KONCI LÉTA

Úvodní poznámka

V Kunštátě na Moravě existuje areál, který dostal název Jeskyně Blanických rytířů. Od jara do podzimu sem proudí desítky a desítky turistických poutníků. Obdivují s velikým zájmem a zaujetím sochařskou galerii, která zde byla vytvořena v letech 1927 až 1932. Její dramatická historie, pohnutý osud a současné obrození kreativními aktivitami, nápadně připomínají události, které jsou shodné s osudem celého národa. Autory a realizátory jedinečného projektu byli František Burian, osvícený podnikatel z Kunštátu a mladý, těžce nemocný sochař, samouk Stanislav Rolínek z Bořitova. Jejich pokračovatelkou v současné době je vnučka Františka Buriana paní Zdena Popelková.

Bohužel v areálu chybí socha T. G. Masaryka, ze které zbyly jen prezidentovy boty. Čtrnáctimetrová plastika byla odstraněna v roce 1941 a za Heidrichiády zcela zničena německými nacisty. Zachoval se pouze v nadživotní velikosti čtyřmetrový lev a jedinečné sousoší bájných Blanických rytířů. Vše bylo zakomponováno do skalního podzemí, vyhloubeného v jednolitém pískovcovém bloku. Uměle vytvořené jeskynní prostory byly vzájemně propojeny úzkými chodbami, aby tvořily společnou základnu celému sousoší, které zahrnuje bezejmenné rytíře, ozbrojené strážce, jezdeckou postavu sv. Václava a další jednotlivé atributy české státnosti.

Nádherný areál se zeleným a kvetoucím parkem, monumentální kamenné podzemí jsou dějištěm příběhu Slepého mládence Petra (Jana Pavlíčka). Majitelka a provozovatelka areálu paní Zdena Popelková z Kunštátu úspěšně navázala na duchovní odkaz dědečka Františka Buriana. V současné době povyšuje jeho záměry o novou dimenzi. Spojuje zdravé i zdravotně postižené návštěvníky, sleduje jejich vzájemné poznávání a sblížování. V rámci vzdělávacího experimentu spolupracuje s nevidomými, aby je připravila k praktickým činnostem, které by jim usnadnily, třeba jen zčásti, žít bohatší život i se svým postižením. Pomáhá jim najít důstojné místo ve společnosti, hledá různé způsoby a formy spolupráce. Areál má svého prvního nevidomého průvodce a správce muzejní expozice včelařství v České republice.

Snažil jsem se přiblížit a dokumentovat příběh slepého mládence, který dokáže na sobě nevídaným způsobem pracovat a vstřícně spolupracovat. Je příkladem i výzvou zároveň. První čtyři části textu vznikly jako vymyšlené úvodní příběhy o práci s nevidomými. Když si je paní Zdena Popelková přečetla, prohlásila, že takového mládence zná, že ho přivede a získá ke spolupráci. O prázdninách přijel Jenda Pavlíček, který v našem vyprávění převzal úlohu hlavního aktéra celého příběhu, jen jsem mu ponechal jeho původní literární jméno Petr a dostatečný prostor k svobodnému rozhodování. Od páté části vyprávění tedy sledujeme už konkrétní kroky, postupy, pokusy i zkušenosti, které v praxi přinesly pozitivní výsledky a mohou být určitým návodem k podobné spolupráci.

Využívám sváteční doby adventu, abych vydáním tohoto svědectví poděkoval všem, kteří spolupracovali a věnoval jim výsledky našeho společného snažení. Tuto malou knížečku věnuji především paní Zdeně Popelkové a jejím nejbližším rodinným příslušníkům, dále Jendovi Pavlíčkovi, jeho mamince a jeho milé Zuzance. Můj dík patří také Antonínu Krejčířovi, který se podílel na samotné tvorbě vzdělávacího projektu, členům Občanského sdružení řemesla v Kunštátě, Milanu Šplíchalovi za duchovní myšlenky, které ovlivnily text, Věře Žabokrtské za technickou pomoc, Marii za grafickou úpravu, Bedřichu Kocmanovi a Nové tiskárně Pelhřimov za vydání. Dále upřímně děkuji manželce, dětem, vnoučatům a pravnoučatům za podporu a vstřícnost.

Václav Šplíchal

1 OSUDOVÉ SETKÁNÍ

Seděl na travnatém koberci nízké stráně, v těsné blízkosti včelí rezidence. Byl to nádherný, výpravný a praktický včelín z poloviny 20. století. Jen natáhnout ruku a mohl boční stěnu dřevěné stavby pohladit. Očima nemohl a rukou se bál. Téměř nedýchal, temnota ho obklopovala, jen sluch pracoval naplno.

Soustředěně naslouchal bzukotu včelího hemžení. Postupně vnímal, odkud podivuhodný zvuk přichází, kde vzniká, jak se odvíjí, kam se pohybuje. Téměř nepřetržitě včely vylétaly za voňavými květy. Mládenec seděl příkrčený, cítil se jako vetřelec. O včelách nevěděl vůbec nic, snad jen to, že do vyčerpání dokáží pracovat.

Minuty pomalu plynuly a s nimi se vkrádal do duše klid. Nepřetržitý bzukot se měnil v kouzelnou melodii, která se líbezně nesla do nekonečných dálek příjemného snění. Ztrácel pojem o čase. Sotva se však pohnul o kousek blíže a natáhl ruku k přední stěně úlu, ucítil na ruce palčivou bolest, v zápětí na krku a snad ve stejnou chvíli pod nosem.

„Co tady mládenče děláš“, chtěl se rozkřičet staříčkový pán. Duchapřítomně zmírnil, když postřehl u jeho nohou ležet hůl. Její bílé a červené díly oznamovaly, že její majitel je slepý i hluchý. Ležela v trávě jako vykřičník varování.

„Vždyť by ti mohly ublížit, vždyť by tě mohly ubodat k smrti. To je úplný nerozum! Jak jsi se sem dostal. Kdo tě sem přivedl?“ Nepříjemné zvědavé otázky dotíravě bodaly mládence, který je vnímal jen přes naslouchadlo, které měl zasunuté v pravém uchu. Levé bylo zcela nefunkční.

„Víte, že vlastně ani nevím“, uvědomoval si. „Něco mě sem táhlo, přitahovalo, asi zvědavost, snad moje hůlka“, s lítostí a omluvou, zcela zaskočený hledal odpověď, kterou sám neznal. Trochu se uklidnil, když pohotově zhodnotil příjemně zabarvený sametový baryton neznámého. Kultivované a zároveň naléhavé oslovení přicházelo od starého pána, který mu asi nechce ublížit.

Sehnutý stařec s bílými, dlouhými, ne příliš upravenými vlasy, které mu neposlušně vyčuhovaly z jeho pomačkaného slamáku, se náhle rozhodl. Znal se moc dobře. Okamžitý, spontánní nápad vždy chápal jako vnuknutí.

„Pojď mládenče, odvedu tě domů. Cestou ti něco povím.“

OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

2 BOLESTNÝ NÁVRAT

Společně kráčeli po hrbolatém, prudce se svažujícím chodníku. Tvořili podivnou dvojici. Sehnutý bělovlasý pán těžce popadal dech, opíral se o okovanou smrkovou sukovici s vyřezávanou rukojetí. Vedle vzrostlý mládenec s opuchlou tváří po palčivém bodnutí, s černými brýlemi a červeno bílou holí, kontroloval okraj prošlapaného chodníku. Byla to hranice bezpečnosti, sestavená

z pískovcových obrubníků. Pomalu se posunovali zcela vylidněnou hlavní ulicí, protínající malebné moravské městečko. Míjeli nízké rozložené domy s malými okny a vysokými dřevěnými vraty do dvora. Některé z nich pamatovaly ještě rozkvět roztočených hrnčířských kruhů. Rozpálené pece byly vyrovnány po samou klenbu hrnčířským nádobím. Nevysoké kouřící komíny svým všudy přítomným dýmem signalizovaly naději úspěšného výpalu a snad i obživy. Někde v oblacích se nad nimi vypínal starobylý zámek a pod ním se krčily malé domky patřící k podzámčí.

„Chlapče, jak ti říkají křestním jménem?“

„Petr“, skromně odpověděl mládenec, který stereotypně nastavoval pravé ucho, aby rozuměl.

„Pěkné jméno. Víš co mě napadlo Petře? Když jsem tě pozoroval, jak obdivuješ a toužíš porozumět mým včelám, že se pokusím tě zasvětit do tajemství jejich života. Pochopíš jejich práci a snažení, přiblížím ti taje včelařského řemesla. Všechno záleží jen na tobě, zda budeš mít zájem.

Naučíš se zvládnout, co nikdo z řad nevidomých ještě dosud nedokázal. Staneš se platným pomocníkem starého zkušeného včelaře!“

Petr se na chvíli zastavil, nervózně poťukával hůlkou. Takovou nabídku nečekal. Návrh ho nejen překvapil, ale možná i zaskočil. Značně znejistil.

„Co teď říci, jak reagovat? Na jedné straně lákavé, na druhé straně nemožné.“

Dědu vůbec nepřekvapila chlapcova nejistota a váhání. Uvědomil si, co se v jeho mysli právě odehrává. Býval dobrý psycholog a ještě lepší učitel.

„Já ti povím jeden příběh, který na mne kdysi zapůsobil v době, kdy jsem byl ještě mladým učitelem. Tenkrát k nám do třídy, mezi školní děti přišel bezruký mladý muž. Tehdy o něm kolovala zvěst, že svoje nohy naučil všemu potřebnému, aby mu nahradily postrádající ruce, které mu od narození chyběly. Se svým nožním uměním vystupoval po školách a tak si přivydělával. Omlouvám se, že trochu předbívám, ale teď začnu od samého počátku.“

Petr se zájmem začal naslouchat.

„V malé vesničce v Orlických horách se narodil chlapec. Na svět přišel zcela bezruký. Od malička mu říkali Bezruký František. Jeho maminka, které se už před tím narodily čtyři zdravé děti, byla z malého Františka nešťastná. Když jí ho chtěli odebrat do sociálního ústavu, kategoricky odmítla. Vychovávala ho společně s ostatními sourozenci, poctivě se o něho starala, až dorostl do školních let. Jeho starší zdravé sourozence vedla k tomu, aby jí byli nápomocni. Pomohla i škola, především pan řídící, který Františka nejen přijal do výuky, ale dokonce nechal pro něho vyrobit speciální školní lavici tak, aby mohl využívat neobyčejně pohyblivé nohy s jejich šikovnými prsty. Pozoruhodné bylo, že se i spolužáci zapojili, Františkovi pomáhali a jeho přítomnost mu ve škole usnadňovali. Nezdolnou houževnatostí, vytrvalostí a vůlí se naučil nohama nejen psát, kreslit, ale i přišívat knoflíky, otevírat dveře, rozsvěcovat a zhasínat vypínačem elektrické světlo.

Takto prožité, samozřejmě zcela nesnadné čtyři roky v základní škole mu prodloužily pobyt doma v rodinném kruhu, opředeném mateřskou láskou. Mohl tak nejen zakusit a prožít šťastné chvíle domova, ale pobyt ve škole mu dal i dobrý základ k možnému nástupu do Jedličkova ústavu v Praze. Tam získal druhý stupeň základního vzdělání. Byl úplně soběstačný a svojí další pílí a vytrvalým sebevzděláváním se dokonce mohl osamostatnit, mohl psát novinové články, v dospělosti podnikat, napsat román o sobě, oženit se a mít dceru.

Svým pozitivním příkladem přístupem k zdánlivě neradostnému, více méně odsouzený k pasivnímu životu, proslavil svoji rodnou vísku. Přes vážné zdravotní překážky dokázal obohatit a rozradostnit svůj život. Ta obec Bezrukého Františka se jmenovala Jamné. Když se o jeho hrdinství dozvěděl Ford, americký král automobilového průmyslu, věnoval mu auto se speciální úpravou nožního ovládání řízení. Pozval ho do Spojených států, aby mu dar předal osobně. Tehdy toho byly plné noviny.“

3 DRUHÝ ŽIVOTNÍ PŘÍBĚH

Starý učitel s napětím pozoroval Petrovu reakci. S jistotou postřehl, že ho příběh zaujal, ale sám dosud nepromluvil, zarytě mlčel. Zřejmě byl pro něho příběh bezrukého chlapce tak vzrušující a inspirující, že váhal, že se bál cokoli říci, aby něco nepokazil. Zápasil zdravý úsudek s převahou převládající emoce. Černé brýle zakrývaly část obličeje, ze kterého se nedalo nic konkrétnějšího vyčíst. Po malé odmlce, aniž se dočkal od Petra slova, otevřel bělovlasý pedagog další příběh. Nebyl si však jist, zda dělá dobře.

„Petře, budu ti vyprávět ještě jeden příběh, současný. Možná, že tě taky zaujme. Stal se nedávno, před několika lety. Táta přinesl po zdařilé operaci svého pětiletého syna do mateřské školy na zádech a v ruksaku. Byl to malý, bezmocný uzlíček dětského tělíčka. Nesloužily mu ani ruce, ani nohy, zůstal jen rozum a bystré oči. Hlavička vyčuhovala z plátěného pytle, jen jeho veliké oči se zvědavě zakusovaly do tváře paní ředitelky, se kterou měl otec domluvenou schůzku. Michalovo veliké přání bylo setkávat se s ostatními dětmi, hrát si s nimi. Byla to asi osvícenost, velkorysost či zájem experimentovat, které rozhodly. Byl přijat.

Téměř nemohoucí Michal se po několika měsících začal pomaloučku zotavovat. Úspěšně lezl po zemi, pohyboval se mezi hračkami a mezi dětmi. Pak se naučil opírat o pevné předměty a postupně se stavět na vlastní nohy. Dokonce poprvé v životě mohl sedět na speciálním sedátku bicyklu a absolvovat první společný výlet se všemi dětmi.

Často stával na několik minut opřený o plot velké školní zahrady, když ho maminka vysadila z auta před vchodem školy. Rukama se křečovitě přidržoval a zvědavě rozhlížel očima. Zeleň vzrostlých keřů mu však překážela, aby viděl co je dál. Velká neznámá ho lákala.

„Kéž bych si tu zahradu mohl obejít jednou sám“, tajně vyslovoval svoje přání, které se bál říci nahlas. Teprve po několikeré zastávce u zahradního plotu pronesl své nesplnitelné přání nahlas. Maminka sotva stačila odklonit hlavu stranou, aby Michal nepostřehl její pláč.

Druhý den milující máma se slzami v očích vylíčila tuto drásající scénu ve škole. Po krátké úvaze, vnímavá paní ředitelka navrhla společný motivační plán. Vymyslela pro něj „Cestu kolem světa“, která ve skutečnosti byla cestou kolem ohromné školní zahrady. Michal začal každodenně trénovat a po centimetrech prodlužovat svoji trať. A pak se ten zázrak stal.

Jednoho slunečního dopoledne celá školka, učitelky, kuchařky, spolužáci, všichni stáli na startu „Cesty kolem světa“. Michal se vydal sám na trať. Šel po svých nohou, jen se maličko přidržoval plotu. Všichni mu drželi palce, volali: „Michale vydrž, Michale vydrž!“ Michal vydržel, obešel sám celou zahradu. Dodnes má schovaný diplom za „Cestu kolem světa“. Představ si Petře, že tento chlapec se asi po třech letech vrátil do jeho milované školky a v ruce přinesl chodítko, které mu kdysi koupili rodiče. Používal ho při svém pobytu ve třídě. Už ho nepotřeboval, ať poslouží dalším.

Tak, tady je konec druhého příběhu, který jsem ti chtěl říci. Snad ještě dovětek. Dnes uzdravený Michal chodí do základní školy už zcela po svých, znalostmi patří mezi „špičku“ třídy, spolužáci ho mají rádi a on má rád je. Projekt ředitelky, který před několika lety vymyslela a nazvala „Pospolu“ se osvědčil. Jeho podstata spočívala ve společném působení zdravých i zdravotně postižených dětí v jedné školní třídě.“

4 NEJISTOTA SE MĚNÍ V PEVNÉ ODHODLÁNÍ

Bystrý a vnímavý Petrův mozek šrotuje na plné obrátky. Mnohé si snaží obrazně představit. Něco vnímá reálně, mnohé se stále topí v mracích mlhavé nejistoty. Na dotěrné otázky, předznamenané odmítnutím, hledá pozitivní odpověď.

„Vy myslíte, že bych to dokázal, že bych to zvládl?“, nejistě se ptá stále zmatený Petr.

Zkušený pan řídící odhaduje, že přichází jeho pravá chvíle, znovu vyslovit a upřesnit nabídku.

„Milý Petře, nahoře nad městem má moje dcera nádherný, kouzelný areál plný zeleně, krásných stromů, košatých keřů, kvetoucích bylin a kamenných soch. Potěší každého, kdo do této oázy ticha a pohody vstoupí. Od dětství jsem moji milovanou Zdeničku vedl k lásce ke včelám a postupně ji vyučil včelařskému řemeslu. Na samém vrcholu zahrady stojí její velký včelín s patnácti úly, o které se teď úspěšně stará. Věřím, že i ona se k nám přidá a bude s námi spolupracovat, jak jí jen čas dovolí.

Budeš-li chtít, naučím tě také včelařině, jako jsem vyučil vlastní dceru. Rád ti budu nápomocen při splnění tvého přání, které tak spontánně vytrysklo

z tvého nitra. Moji nabídku, moje rozhodnutí, prosím ber zároveň jako moje přání. Může být pro mne posledním posláním, které mohu naplnit ještě v tomto životě.“

Vnímavý Petr přestal pochybovat sám o sobě. Už bez dalšího rozmyšlení s přesvědčivou jistotou vyslovil souhlas.

„Milý pane“, trochu zaváhal a znejistil při jeho oslovení. Zdálo se mu najednou strašně cizí, vzdálené. K tomu bělovlasému muži cítil v této chvíli více než úctu.

„Ani nevíte, jakou mi děláte radost, nesmírně si vážím vaší nabídky. Slibuji, že udělám všechno, abych vás nezklamal. Věřím, že s vaší pomocí se mi vše podaří.“

Starý pán zjihnul, byl dojat upřímností a zároveň rozhodností s jakou Petr odpověděl. Věřil mu, byl přesvědčen, že to nejsou jen vznešená, okamžitá slova, ale že za nimi stojí pevné odhodlání, udělat všechno pro jejich naplnění, že za svým slibem stojí celou svojí bytostí.

„S radostí přijímám tvůj slib a rozhodnutí. Pokud by ti nevadilo a bude-li ti to milé, můžeš mi říkat dědo. Udělalo by mi to dokonce velikou radost. Mám tě rád.“

„Děkuji dědo“, štěstím rozzářený Petr upřímným oslovením pohládl bělovlasého učitele.

5 VČELÍ ŠKOLA ZAČÍNÁ

Uběhly sotva tři dny a Petr s dědou procházejí brankou hlavního vchodu do slibovaného areálu jeho dcery Zdeny. Pomalu stoupají po širokém betonovém chodníku, vedoucím uprostřed kvetoucích keřů. Petr vnímá vůni, která ho obklopuje. Takovou ještě nezná, je příjemná, osvěžující. Zavěšen do dědy jen stěží potlačuje dychtivou zvědavost. Sotva ušli sto, sto padesát metrů, děda ho navádí na úzkou travnatou pěšinu.

„Pozor Petře, teď scházíme z hlavního chodníku a směřujeme ke starému včelínu, kde se za chvíli potkáme s mojí dcerou. Už se na tebe těší.“

Petr se pevně přidržuje dědy a nedočkavě postupuje. Lehkou kovovou hůlkou značkuje svoji přítomnost a nejistě překonává mírné stoupání, podložené střídajícími se plochými kameny, jehličím, pískem a hebkým trávnikem. Občas ucítí pod tenkou podrážkou kožených sandálů rozčepýřenou šišku borovice.

„Ještě kousíček a už tam budeme“, uklidňuje děda Petra. Sám se přichytil, že i on je nedočkavý, také sdílí Petrovu zvědavost. Těší se na setkání se Zdenou, na jeho první včelařskou lekci, kterou pro něj společně připravili.

Zdena seděla už chvíli před včelínem na lavičce, vyrobené z měkké lípy. Hlavou se jí honily různé myšlenky. Pociťovala jakousi trému, obavu, aby něco nepokazila, přála si, aby vzájemné setkání dopadlo dobře. Dosud se nepotkala se

slepce tváří v tvář. V životě jich viděla několik, ale vždy se jen míjeli na městském chodníku. Byla schopna je jen politovat a na vteřinu si uvědomit jejich těžký život, ponořený do nekonečné tmy. Uvědomovala si, že nesmí projevit lítost a už vůbec připustit nějaké slzičky. Byla zvědavá jak asi mládenec vypadá, současně se bála, představit si jeho bílé nevidoucí oči.

„Á, tady si. Tak ahoj, dovol, abych tě představil,“ ožil vysloužilý včelař, který zde dceru ještě nečekal. Bylo to malé překvapení. Netušil, že byla časnější než oni.

„Petře, to je Zdena, moje dcera, o které jsem ti už vyprávěl. Teď bude chvíli s námi a bude tě zasvěcovat do tajů včelaření.“

Zdena rychle povstala a vykročila příchozím vstříc. Uchopila Petra za ruku, aby se vzájemně pozdravili.

„Petr, můžete mi říkat Petře,“ bleskově se představil.

„Můžete mi tykat“, pokračoval ve vzájemném seznamování. Pevně stiskl Zdeninu ruku za doprovodu příjemného úsměvu, zarámovaného krásně rostlou řadou bělostně svítících zubů. Jen černé brýle ozvláštňovaly mimořádný okamžik srdečného setkání.

„Tak ještě jednou Zdena, a můžeš mi také tykat“, zkrátila seznamovací ceremoniál, který oba perfektně zvládli.

Pod korunou mohutného smrku stojí stařícký historický včelín, pocházející někdy z dvacátých let minulého století. Je plný starých úlů, vyrovnaných na policích do tří řad nad sebou. Jsou jednoduché a prosté. Barevné plochy, střídavě září bílou, červenou, modrou a žlutou barvou předních stěn. Potvrzují osvědčenou funkci, navigovat unavené a obtěžkané včely při návratu do jejich království. Půlkulatá prkénka česel, slouží jako startovací plochy při rozletu včel, nebo chrání vstupní otvory před nevítanými vetřelci či chladným vzduchem pronikajícím v zimním období do teplého úlu. Na horním okraji pestré mozaiky barevných ploch bílá písmena hlásají včelařovu pokoru a moudrost. Z boku včelína jsou umístěny široké dveře, aby jimi lehce prošel medomet.

Přední i zadní stěny včelína jsou zaskleny, aby sem dostatečně pronikalo denní světlo. Uvnitř prostorného včelího útulku je na volných stěnách rozvěšeno různé pracovní nářadí a další potřebné pomůcky, používané při práci včelaře. Hned u stěny proti dveřím jsou vystaveny úly. Na samé podlaze stojí starý klát, vysekaný do kmene stromu. Jeho přední stěna je obohacena jednoduchou řezbou, představující hlavu vousatého muže. V místě jeho úst je umístěn otvor pro včely. Nad dřevěným veteránem je umístěn druhý úl ze slámy. Je vytvořen ze stočeného slámového povřísla do tvaru kužele se zaobleným vrcholem. Na samostatném stojanu jsou vyrovnány jednoduché dřevěné rámečky s naznačeným postupem drátkování a vyndávání umělých plástů.

„Tak Petře, nejdříve tě seznámím se samotným včelínem, který je v současné době zcela prázdný, bez včel. Po vstupu do včelína po pravé ruce jsou ve třech řadách nad sebou vyrovnány jednotlivé úly. Ve skutečnosti jsou to

dřevěné bedny, které jsou rozestavěny vedle sebe a zasunuty ve velkých policích. Jsou sbity z prkének a z vnější strany jsou zatepleny. Zadní strany tvoří dvířka, která umožňují volný přístup k rámečkům a ke včelám.“

Petr za pomoci Zdeny opatrně postupuje podél stěny, hmatem si ověřuje umístění úlů a jejich rozložení v polici. Objevuje kování, kterým se otevírají a zavírají dveře úlů. Rukou měří jejich délku, hloubku i šířku. Několikrát zkušeným hmatem si potvrzuje dosavadní Zdenin srozumitelný popis.

„Starší úly mívaly dvě části. Ty byly od sebe odděleny jen stěnou, sestavenou z tenkých prkének. Spodní část úlu tvořilo plodiště, které bylo obvykle vyplněno devíti rámečky. Byly v nich plásty s nakladenými plody, zásobou pylu a medu. Vrchní část úlu tvořilo sedm menších, užších rámečků, do kterých včely ukládaly přebytečné zásoby medu. Rámečky v plodišti měly univerzální rozměry a byly lehce rozlišitelné od rámečků v medníku. Už hmatem je lehce rozeznáš. Poznáš rozdíl velikosti rámečku z plodiště a rámečku z medníku“. S malou odmlkou učitelka s příjemným hlasem pokračuje. Obě ruce mu navádí doprostřed otevřeného úlu. Petr citlivými prsty zkoumá desku, sestavenou z pohyblivých prkének.

„Uprostřed desky, namísto jednoho plného prkénka, včelař vkládal mřížku, která umožňovala včelám, volně prolézat z plodiště do medníku a obráceně. Mřížka však zamezovala hustými mezerami královně průchod, aby zde nemohla klást další plody“. Dnešní úly se v podstatě nezměnily, jen všechno je zdokonaleno“, dokončuje Zdena svůj výklad.

Opatrně vkládá Petrovi do ruky tři různé mřížky. První je ze dřeva, druhá je plechová, třetí z plastu, nejnovější. Petr dřevěnou mřížku obrací ze všech stran. Představuje si její tvar, podvědomě vycití uje krásu drobného výtvaru zručného včelaře nebo řemeslníka. Je cítit voskem, medem, včelami. Pociťuje dosud nepoznanou vůni, která ho silně oslovuje.

I když je Zdena plně soustředěna na výklad, pozorně sleduje všechny Petrovy reakce. V duchu připouští, že u něho nečekala až takový zájem a touhu po poznání. Přivádí ho k dlouhému úzkému stolu. Na stojanu jsou vyrovnány včelařské rámečky. Každý bere zvlášť do ruky a poutavě o každém vypráví. Mezi nimi je rámeček se zavíčkovaným plástem plným medu. Zřetelně je těžší než ostatní. Další je plný zásob pylu. Následuje zcela prázdný bez medu s dokonale vyčištěnými komůrkami. Je zde také nová mezistěna ze včelího vosku, zatavená do drátků. Je téměř čistá, jen místy lze hmatem postřehnout započatou výstavbu pravidelných komůrek. Má také připravenou ukázkou divoké stavby plástu, který si včely postavily volně mimo rámeček. Petr křehké včelí dílo drží v ruce a konečky prstů vnímá nepravidelnost divoké stavby. Hmatem kontroluje jeho sílu a velikost stěny. Takové kdysi visely v dutině stromu. Petr přebírá od Zdeny každý rámeček a konečky prstů vstřebává do své paměti všechny vjemy. Postupně je přetváří do konkrétních představ jejich tvaru, podoby a velikosti.

Na dalším stojanu demonstruje vlídná učitelka dřevěné rámečky s naznačeným postupem drátkování a založením mezistěn.

„Rámečky k nasazení mezistěn, mají čtyři svisle vpletené a pevně vypnuté drátky, které se potom zataví do hladké voskové mezistěny. Včely si už komůrky dostaví sami.“

Ano, všechno si dokáže nadšený žák, aspoň v základních obrysech, představit. Věří, že dnešní informace použije jednou sám. Je to nádherné vědomí. Petrova křídla sebedůvěry narůstají.

„Petře, představ si, že na jednom rámečku se pohybuje najednou až tři tisíce včel. V jednom úlu jich pak žije kolem třiceti tisíc. Každá z těchto včeliček má svoji vymezenou funkci. Jedny jsou strážkyně, které střeží vchod proti všem vetřelcům, druhé jsou průzkumnice, které hledají v okolí včelína zásoby pylu. Většina z nich jsou dělnice sbírající a přinášející pyl a med. Druhé krmí larvy, které se líhnou z vajíček, ty nakladla neuvěřitelně výkonná královna. Další dělnice uzavírají víčka se zásobami medu a pylu. Životnost těchto pracovitých včelek je pouhých čtrnáct dnů. Ve včelím království žijí ještě trubci, kteří mají za úkol oplodnit královnu. Splnili svoje poslání, potom jejich úloha a život končí. Jsou o polovinu větší než včelí dělnice. Největší a jedinečná je královna, která je neustále obklopena včelí družinou. Ta o ni pečuje, stará se o její potravu, pohodlí a bezpečnost. Je nejméně dvakrát větší než ostatní včely. Je velmi plachá a ostražitá, jen málokdy se dá očima postřehnout. Stále je ukryta pod tělíčky včel. Čerstvě nakladená vajíčka příštích plodů prozradí její nedávnou přítomnost. Královna je pro včelí rodinu vším. S ní život začíná a také končí.“

Bělovlasý táta byl na svoji dceru hrdý. Stejně tak měl radost z Petra, který se projevil jako snaživý a příčinlivý žák .

„Dík Petře. Musím tě pochválit. Značně si mi vše usnadnil. Tvůj zájem je pro mě největší odměnou. Zítra budeme pokračovat.“

6 NEJSTARŠÍ VČELAŘI - SBĚRAČI

Hned druhý den zašla Zdena s Petrem do cvičného včelína, aby si společně zopakovali všechny informace a zároveň prošli všechny pohyby a úkony, které si včera vyzkoušeli. Znal už délku včelína, šířku chodby, hloubku úlů, jejich rozdělení na plodiště a medník. Znovu si vzal do ruky rámečky a rozlišil jejich velikost. Bez zaváhání poznal starou dřevěnou mřížku, porovnal plechovou i z umělé hmoty. Také se polaskal se skleněnou baňatou lahví, která slouží k podzimnímu dokrmování včel.

„Výborně Petře, skvělé. Jsi šikula, mám z tebe radost“, oprávněně zopakovala Zdena včerejší pochvalu. Přidal se i starý zkušený pedagog. Petrovi, jakoby znovu narůstala křídla. Neskrýval radost nad objevem nového a dosud nepoznaného štěstí. Vycenil bílé zuby, zamnul si ruce a začal si pískat. To byl jeho projev radosti a uspokojení.

„Teď půjdeme před včelín, posadíme se, a já ti budu vyprávět o našich nejstarších včelařích.“ Všichni tři se uvelebili na tvrdé, ne příliš pohodlné lavičce před včelínem.

„Kdysi dávno, ještě v pravěku, člověk pozoroval medvědy, jak se drali do koruny stromů a odtud se dobývali do jeho dutiny. Něco tam vybírali, pojídali a odháněli od sebe a zase pojídali. Zřejmě jim to moc chutnalo. Tak nějak si prastarý člověk začal uvědomovat, že ty létající mouchy jsou včely a to co medvědi pojídali je sladkoučký med. Potom byl už krůček k tomu, aby se natrvalo stal doplňkem základní potravy člověka.

Podle způsobu potkávání pravěkých lidí se včelami, lze dlouhé časové období rozdělit do čtyř úseků a zároveň rozlišit čtyři způsoby jejich hospodaření.

První bylo včelaření sběrné, kořistnické, druhé lesní - brtnické, třetí rolnické - domácí a poslední, čtvrté, racionální.

Nejdříve ti krátce přiblížím včelaření sběrné neboli kořistnické. Bylo to ještě v době, kdy lidé žili v jeskyních nedaleko lesů nebo přímo v lesích. Je zajímavé, že v období lovectví a sběračství, poznali pravěcí lidé dříve sladkou šťávu medu než slanou chuť soli. Zpočátku vyhledávali opuštěné dutiny stromů, kterým říkali brtě. Lesní včely je opustily a nechaly v nich zavíčkované plásty s medem.

Vybírání medu z dutin s usazenými včelami se objevilo až později. Tím, že lidé vyháněli včely a vybírali jejich medové zásoby i s plásty, je ve skutečnosti ničili. Zřejmě tento způsob praktikovali do doby, než se trvale usadili na jednom místě a začali vytvářet stálejší sídliště. Postupně poznali, že počet včelstev v jejich okolí se neustále zmenšuje, až se za nimi museli vydávat do stále vzdálenějších míst. Uvědomili si, jak jsou pro ně včely užitečné. Nejlepší je, když při občasném vybírání medu, ponechají včelám i určitou část zásob. Včely uchovávají živé. Tak začali cíleně pečovat o včely.“

Petr ani nedutal, dychtivě naslouchal, jen občas poposedl, dokonce i vstal a dával najevo svoji spokojenost bezděčným zamlaskáním a nekontrolovanými pohyby rukou i nohou. Z jeho tváře vyzařoval úsměv a spokojenost. Pociťoval, jak jeho život nabývá nových rozměrů. Snažil se vtisknout do paměti každou podrobnost z vyprávění skvělé Zdeny.

7 VČELAŘI BRTNÍCI

Také Zdena spokojeně sledovala Petrův zájem o nová poznání a jeho nadšení, které dával tak bezprostředně najevo. Druhý den se s novou energií pustila do další vzdělávací lekce.

„Lidé začali lesní včely, které se usadily v dutině stromu hlídat. Postupně tyto dutiny, kterým se říkalo brtě, začali uměle upravovat. Poznali, že od včel lze med získávat každoročně. Brtník - včelař také pochopil, že velkým nepřítelem včel je zima. Velké otvory dutin začal ucpávat kusem drnu, dřeva či mazlavým jilem. Tehdy vznikl tzv. „zátvor“, který uzavíral přístup do brtě.

K lezení na strom použil primitivní žebřík. Osekal větev s vršku stromu, většinou jedle. Nazýval ji „ostrev“. Při vybírání medu potřeboval také nádobu na odebírané včelí plásty. Nejdříve používal kožený vak, později nádobu, zvanou „lukno“. Aby mohl pohodlněji plástvy s medem vybírat, volně se připoutal ke kmeni stromu provazem. Současně hledal účinnou ochranu proti náletům včel. Jedním ze způsobů obrany bylo nakuřování nebo vykuřování včel. K tomu sloužila hliněná nádobka a v ní žhavé dřevěné uhlí, na které kladl brtník silně kouřící a zapáchající látky. Čím více byl kouř odpornější, tím byl účinnější a výsledek úspěšnější. K udržení ohně sloužila také smůla sesbíraná ze stromů. Medové plásty brtník vylamoval, nebo později vyřezával zvláštním brtnickým nožem. Zpočátku si označoval stromy, ve kterých měl včely. Stejně si označil i prázdné brtě. Zde je někde počátek pozdějšího označování stromů s dutinami a včelstvy „víchou“, jakýmsi svázaným uzlem ze slámy. Zavěšoval je nad nebo pod brtí. Toto označení na stromech se považovalo za nedotknutelné a jejich ničení se přísně a nekompromisně trestalo.

Brtník musel být obratný, odvážný, dovedl šplhat po stromech nebo se dostávat k dutině se včelami pomocí ostrve. Někteří měli pomocníka, jiní prováděli jednoduché i složité úkony sami.

Zpočátku brtníci vybírali med hned, jak včely objevili. Později, když už včely pěstovali, vybírali med pravidelně a v určitý čas, obvykle na podzim. Když poznali, že tím včelám škodí, protože často přes zimu vyhynuly pro nedostatek zásob, přestali s podzimním vybíráním a začalo se s tak zvaným „podřezem“ včel až na jaře. Tento způsob se v chovu včel udržel po celá staletí.

Vybrané včelí plásty dále zpracovával a vykapaný med ukládal v hliněných nebo dřevěných nádobách.

Se stále vzrůstající spotřebou medu a později také vosku, bylo třeba chov včel rozšířit. Proto si začali brtníci vyrábět brtě sami. Zvětšovali malé dutiny ve stromech a připravovali je k zasídlení pro nová včelstva, která se v nich usazovala. Staří brtníci pravděpodobně nevčelařili jen ve stojatých brtích na živých stromech, ale také v dutinách padlých stromů, kde se včely usadily.

Včelaření v dutinách padlých stromů, kterým říkaly „ležany“, bylo mnohem pohodlnější. Brtnictví přecházelo z otce na syna. Vznikala výrobní tradice, která se udržovala po dlouhá staletí. Brtnictví jako lesní včelařství bylo jedním ze základních způsobů tehdejšího využití lesa.

Proslulost lesního včelařství je spojována s prvními Slovany. Jeho hranice v Evropě, zvláště ve střední a severovýchodní, je hranicí slovanského osídlení. Lesní včelaření lze považovat za záležitost ryze slovanskou. Je to včelaření rázovité, osobité, které se plně rozvinulo i v českých zemích. V místech brtnických sídlišť se dochovaly stopy v přežívajících místních názvech – Brť, Brtná, Brtnice a další. Hlídkání a opatrování lesních včel se časem stalo pro brtníky jejich hlavním povoláním.

Způsob brtnického včelaření se udržel po dlouhá staletí téměř beze změny, až do jeho postupného zániku. Jeho konec přišel v polovině 16. století, kdy začala těžba dřeva holosečí.“

8 PETR SE UČÍ POZNÁVAT SOCHY

Hned ráno po snídani děda přečetl Petrovi kousek z knížky o Kačence z hor. Bylo to vyprávění o královně Orlických hor, dobrém duchu a ochránkyni horské přírody. Pomáhala slabým a potřebným, odměňovala lidi za dobré skutky a trestala provinilce za zlé činy.

Jakmile děda dočetl, zavřel knížku, nečekal ani na Petrovu reakci. Postačilo mu, že pozorně naslouchal a obrátil se na Petra s návrhem. Nemohl se dočkat, jak byl sám zvědavý.

„Dnes si Petře odpočineme od včeliček, včelařské lekce, uděláme si jednodenní pauzu. Pokusím se tě skamarádit se sochami. Zdena jich má zde v areálu několik a bylo by dobré, abys je poznal. Ani nečekal na souhlas, vzal ho pod paži a už drobnými kroky směřovali k jedné z nich.

„Teď Petře stojíme před krásnou, téměř v životní velikosti sedící mladou ženou. Za ní se vypíná štíhlý kmen americké borovice, před ní kvetou a rozdávají māmivou vůni bleděmodré levandule. Dívka se protahuje při ranním rozbřesku a ledabyle dává na vědomí svoji ženskost. Prostá krása, zastřená lehkým vzdušným závojem, ozářená vycházejícím sluncem odpočívá v orosené trávě. Mladost, touha a radost ze života nedokáží před světem ukrýt zvědavost nad započatým dnem. Ruce za hlavou, rozkošné protažení s vypjatými něžnými prsy uzrávajících dívky posílají vzkaz nenaplněné touhy.“ Tak obrazně a výstižně přiblížil děda ženský akt, vytesaný do hrubého pískovce.

„Petře, teď popojdi kousek, odlož si hůl a sochu si postupně prohlédni. Pokus se vnímat její tvar, její obrysy. Ohranič si ji, její velikost, její postoj, položení, umístění. Snaž si ji představit a zapamatovat si ji. Pokus se také vnímat její představy a pocity.“

Petr skutečně odkládá hůl, kamennou dívku nejdříve zvědavýma rukama objímá. Upřesňuje si svoji výchozí polohu, aby se mohl dobře orientovat rozměrově. Postupně sochu jemnými zkoumavými dotyky obchází a obepíná. Potom ruce pomalu posouvá po obnažených ramenou, objímá hlavu, hladí jemný obličej. Citem konečků prstů zakresluje do vědomí její vyhraněné rysy. Čechrá jí vlasy, vnímá pevnou šíj, pomalu se dotýká něžných ňader. Vnímá dlouhé gazelí nohy.

„Víš, jak francouzský básník králů a žebráků Francois Villon oslovil ženská ňadra v jedné z jeho dramatických básní? Nazval je krásná kuřátka. Ženský klín pak označil jako úrodnou zahrádku.“

Petr oba názvy vnímal jako velmi výstižné, poetické, jemné a decentní. Určitě si je bude pamatovat do konce života. Hned si v duchu umiňuje, že se musí o francouzském dobrodruhu a bohémovi co nejvíce dozvědět.

„Celou sochu z kamene vykouzlil mladičkový začínající ukrajinský sochař, kterého Zdena v roce 1992 potkala v Praze na Karlově mostě, náhodně oslovila a nakonec získala jako budoucího účastníka sochařského sympozia, které právě připravovala. Citlivý a vnímavý Sergej byl uchvácen nádherným areálem, Rolinkovým a Burianovým sochařským dílem s jeho dramatickým nábojem natolik, že nakonec v Kunštátu trvale zůstal, přivedl si i manželkou s dcerou. Petře slibují, že pokud to jen trochu bude možné, dovedu tě k němu, seznámíš se s ním a poznáš jeho bohaté sochařské i malířské dílo.“

9 PLÁSTY PLNÉ MEDU

Dnes se bude výuka poprvé konat naostro. Hodina s živými včelami proběhne přímo u Zdeny ve včelíně, který je umístěn v horní části vzrostlého ovocného sadu. Mezi stromy se krčí rybízové keře s červenými i černými hrozny bobulí.

Petr s dědou už sedí před velikým včelínem, plným vyrovnaných úlů. Před příchodem Zdeny využívají krátké chvíle, aby si poslechli vzrušující a zároveň uklidňující bzukot včel. Děda se naklání k Petrovi, aby jeho hlavu nasměroval k česlům.

„Teď se zaposlouchej. Slyšíš?“

Petr nastavuje ucho s naslouchacím strojkem a snaží se něco uslyšet. Žádný bzukot včel však nevnímá. Převládá hluboké, stále mlčící ticho. Plně se soustřeďuje. Teprve po několika vteřinách zaznamenává tichý a vzdálený šum. Postupně ho identifikuje a zapisuje do vědomí. Souhlasným kývnutím hlavou naznačuje, že je už slyší.

„Včely svými křídly řeknou o sobě všechno. Jejich bzukot, vyvolaný kmitáním jemných blanitých plošek perutí, prozradí sebemenší změny v jejich království. Mírný a klidný šum naznačuje pohodu a nerušený pracovní klid. Ostrý a pronikavý bzukot signalizuje nebezpečí vetřelce. Pravidelné ševelení v jedné tónině uvnitř úlu potvrzuje, že včelí ventilátor spolehlivě funguje a udržuje mezi rámečky stálou teplotu.“

Dědův zajímavý výklad šetrně přerušuje přicházející Zdena, která je připravena pokračovat v další lekci. Všichni tři vstupují do prostorné přilehlé dřevěné chodbičky, která je téměř zaplněna rozměrnou skříní. Celá je zarovnaná prázdnými rámečky a dalšími potřebami včelaře. Vedle stojí čistý pracovní stůl a na samém kraji u dveří je umístěn medomet na elektrický pohon. Čeká jen na stisk páčky vypínače, aby se medomet roztočil a začal vytáčet z plných rámečků sladký med.

Všichni tři si nasazují na hlavu plátěnou kuklu s jemnou sítkou přes obličej. V posvátné tichosti a respektu vstupují do uličky k vyrovnaným úlům. Vítá je příjemná vůně směsi medu a vosku, která prostupuje celým včelínem. Polední doba plná slunce je nejvhodnější chvílí k jejich průzkumu. Velká část včel se rozlétla za pylovou pastvou, v ovzduší není nervozita, panuje příjemný klid.

Děda s Petrem mají na sobě jen plátěné kalhoty a letní rozhalené košile s krátkými rukávy. Také Zdena má na sobě tenkou halenku a bílé plátěné kalhoty. Petr úspěšně skrývá obavy, spojené se svým prvním nepříjemným bodnutím. Stále má ještě v živé paměti nedávné setkání s dědovými včelami. Tři pálivá žihadla stále ještě varují.

Zdena otevírá plechové kuřidlo, sirkou zapaluje drobně rozdrčené ztrouchnivělé dřevo. Po několika vteřinách začíná stoupat šedý kouř, který vytváří ochrannou clonu k omámení včel.

Obsahem dnešní lekce je běžná prohlídka včel před zazimováním. Zdena odkládá medník. Z volně přístupného plodiště opatrně vytahuje první rámeček obsypaný včelami. Zdá se, že zásah do jejich soukromí přijímají v poklidu. Nejdříve vkládá Petrovi do ruky rámeček plný včel. Má jej opatrně uložit do připravené bedýnky. Učí se manipulovat s rámečky se včelami. Petr poučený z předešlých cvičných hodin ví, jak postupovat. Bez obav, opatrně, vedený velikým citem, vkládá každý rámeček na správné místo.

Potom už sám rámečky vytahuje z úlu, podává je Zdeně, která je pečlivě prohlíží. Poslední pokládá do vodorovné polohy, aby si mohl Petr za odměnu včely lehce pohladit. Se zatajeným dechem citlivými a jemnými konečky prstů hladí včelí křídélka i sametová tělíčka. Včely jakoby cítily Petrovu lásku, něhu i jeho pokoru. Jsou klidné a spokojené. Nastalo nádherné souznění.

Potom Petr usedá na starou vyřezávanou židli před vyrovnanými prázdnými rámečky. Nožem seškrabuje vosk, který je na jejich hranách. Teď opět prokazuje, že cvičné hodiny nebyly zbytečné.

V závěru výuky se ještě Petr seznamuje s obsluhou medometu. Připravované rámečky plné medu za pomoci kovové široké vidlice sám odvíčkovává. Lehkým a jemným tahem po povrchu plástu zapichuje ostré jehlice do víček, aby med mohl volně vytékat. Ve spolupráci se Zdenou pak vkládá odvíčkované rámečky do bubnu. Odstředivá síla vrhá med na plášť válce a ten po jeho hladkých stěnách stéká na rotující dno. Odtud vytéká do přistavené nádoby zlatově lesklý životadárný lék.

10 NEČEKANÁ NABÍDKA

Po čase se Petr docela obstojně pohybuje po celém areálu. Brzy získal ucelené představy o jeho rozloze, rozmístění nejdůležitějších a nejzajímavějších objektů. Dnes už zná téměř všechny umělecké výtvořky, které svojí přítomností potěší každého vnímavého návštěvníka. Petr dokonce dokáže o každé plastice, drobné či rozměrné, dlouze povídat. Zná jejich autora, záměr vzniku a dobu zrodu, různé historiky i podrobnosti z jejich nevěšedního kamenného a hliněného života. Se všemi se důvěrně sblížil, mnohokrát je pohládl svými konečky prstů. Nesčíslněkrát je objímal svými rozechvělými dlaněmi. Dlouhé tenké prsty, předurčené ovládat všechny hudební nástroje světa, se zvědavě dotýkaly mnoha opracovaných ploch, aby přečetly detaily obrazu jejich tvůrců.

V parku už zná každý strom, se všemi je blízký kamarád. U nich prostál mnoho chvil, aby si s nimi povídal. Mnohé už objal a načerpal z nich životní energii. Šum drobných větví, pokrytých hebkými listy či zeleným jehličím, rozehrál svými dotyky jako hudební doprovod při jejich dárčovství.

Zdena pozorovala Petrovu radost z každého dotyku kamene, skalní stěny či uměleckého výtvaru. Sdílela s ním radost když vnímal jejich tvary a rozměry. Byly to nové vzrušující zkušenosti a poznatky, které nabyl v těchto slunečných srpnových dnech.

„Petře, dnes jsi byl skvělý, moc tě chválím, vysoce hodnotím tvoje pokroky. Všímám si tvého snažení,“ zahájila Zdena večeři.

Petrovi se rozzářila tvář. Pociťoval velikou radost z vyslovené pochvaly.

„Mnoho jsem o tobě přemýšlela.“ Po krátké odmlce, se zeptala.

„Nechceš Petře dělat průvodce v jeskyni Blanických rytířů?“

„To myslíš vážně?“ nejistě, ale zároveň s viditelným zájmem se zeptal.

„Myslím to naprosto vážně. Do rána si to rozmysli. Máš na to celou noc.

Jsem si vědoma, že je to pro tebe jistě velké sousto. Je to úkol náročný, ale jsem přesvědčena, že ty to zvládneš. Nebude pro tebe lehké vyznat se v bludišti chodeb jeskyně a s jistotou se v nich orientovat. Bude těžké zapamatovat si rozmístění jednotlivých soch, rozeznat je a dokázat o nich vyprávět. K tomu ke všemu patří ještě doprovodný výklad o historii samotné jeskyně, vzniku a zániku sochy prezidenta Masaryka a další související historické podrobnosti. Musíš být připraven odpovídat na případné dotazy. To vše vyžaduje podrobně se seznámit s odbornými texty.“

Petr dojedl a už s ním nebyla řeč. Na židli se vrtěl, jakoby seděl na rozžhaveném uhlí. Hledal svoji hůl, poděkoval za večeři, omluvil se, že je unavený a rázně oznámil, že si jde lehnout.

V penzionu, který patří k areálu, kde je ubytován, nebyl už na nikom závislý. Také zde v orientaci i pohybu udělal veliký pokrok. Po několika dnech pobytu se dokáže už s jistotou samostatně pohybovat po cestě z jídelny do pokoje a zpět. Už po několikáté odchází do svého pokoje zcela sám, bez cizí pomoci. Cestu už bezpečně ovládá. Má spočítány kroky, kterými musí projít mezi jídelními stoly s ubrusy a malými vázičkami s lučními květy. Zapamatoval si, že při východu z jídelny jsou po levé straně lítací dveře, kterými musí projít. Na chodbě odbočí vlevo, po několika metrech holí už lehce objeví schody. Levou rukou se zachytí madla zábradlí, které ho s jistotou dovede do prvního patra. Hned u schodiště na kraji chodby, také na levé straně, je jeho samostatný pokoj s příslušenstvím. Stejně dobře se dokáže orientovat v samotném pokoji. Pod okny má stoleček se sezením, po pravé i levé straně jsou válečky. Hned u vchodových dveří po pravé ruce je sprchový kout s umyvadlem, po levé straně samostatný klozet. Lehce objevuje vodovodní kohoutky u umývadla, přesně ví, kde mu visí ručník i osuška. Také hřeben na vlasy, peněženka, kapesník a mobil mají v pokoji své pevné místo.

Petr si rychle odestlal postel, osprchoval se, zalezl pod přikrývku a hlavu si položil na vonící polštář. Ruce si natáhl za hlavu a začal koncentrovat myšlenky. Bylo to slastné přemýšlení, ověřené představou jeho samostatné průvodcovské služby. Hlavou se mu proháněly různé myšlenky, lákavé i odrazující. Vyčíslil všechny klady a všechny zápory. Chtěl se odpovědně rozhodnout. Rád se zeptá také dědy, co řekne nabídce Zdeny.

Ráno, sotva pozdravil přicházejícího dědu, už radostně spustil. Svěřil se mu s návrhem Zdeny.

„Dědo, co tomu říkáš? Jak se mám rozhodnout?“

„Opravdu ti Zdena nabídla průvodcovskou službu v jeskyni? No, to je nádherné, dokonce výborné. No, a co tomu říkáš sám? Co si o tom myslíš ty?“ V duchu chválí Zdenu. Je zajímavé, že ho napadla stejná myšlenka, ale netroufal si ji vyslovit nahlas. Také si uvědomuje tíhu odpovědnosti Zdeny, kdyby to nevyšlo.

„Přemýšlel jsem o tom hodně. Od jara do podzimu bych zde mohl vlastně pracovat, setkávat se s lidmi, komunikovat s nimi, měl bych nádhernou motivaci pro každodenní život. Naplnil bych si smysl života, stal bych se platným a potřebným také pro druhé. Bylo by to báječné, ale těžké. Ale? ... Ale? Stále mám obavy, že to nezvládnou.“

„Ale zvládneš“, přerušil děda jeho pochybnosti.

„Tak jak jsem tě poznal, ty to dokážeš. Jsem o tom přesvědčen. Rozhodující je, abys chtěl ty sám.“

Bylo tedy rozhodnuto. Od Zdeny dostal průvodní texty, které musí zvládnout. Na několik dnů odjíždí domů, kde má čtecí zařízení. Texty vloží do počítače, který je převede do Breylova písma. Pokusí se připravit vlastní průvodní slovo.

11 TŘI AFRICKÉ LEGENDY ZA DOPROVODU BUBNŮ

Petr se nemůže dočkat rána. Za několik hodin má s přáteli z kunštátské divadelní společnosti LMD představení. Vystupuje dnes u Zdeny v přírodním amfiteátru Blanických rytířů v dramatickém pásmu. Převaluje se ze strany na stranu a v hlavě odříkává texty svého vystoupení. Vybavují se mu role spoluhráčů, jejich texty dotírají a honí se v jeho paměti. Je schopen zaskočit každého z nich. Odpoledne a večer se koná kulturní setkání, nazvané „Den bez bariér“. V rámci programu vystoupí bubenická kapela Donumba, která má ve svém programu bohatou směs tradičních západoafrických a moderních tanečních rytmů. Na koncertu se představí kvarteto výborných bubeníků se svými originálními nástroji. Na africké nástroje si budou moci zkusit zabubnovat také nevidomí a neslyšící. Petr se těší, že to také zkusí.

Divadelní společnost z Kunštátu si připravila pásmo se třemi téměř neznámými africkými legendami. Sami si je vybrali a zdramatizovali. První vypráví o Bohu, který znechucen lidmi odešel do nebe, druhá odhaluje vznik

hejna krvežíznivých komárů, které vážně znepríjemňují domorodcům život. Poslední se dotýká zvířecího a člověčího milování.

Scéna je umístěna na prostranství v těsné blízkosti vyhlídkové věže areálu. Je naprosto jednoduchá. Místo dřevěného pódia slouží zelený koberec, utkaný z drobných trsů, stále ještě zelené trávy. Na levé straně je vyhrazeno místo pro bubeníky s pohyblivými mikrofony a nádhernými africkými bubny. Potaženy jsou pevně vypnutými přírodními kůžemi, po straně zpevněny vpletenými koženými provazci. Po pravé straně přírodního jeviště stojí jednoduchá plátěná zástěna pro herce. Hlediště s dřevěnými dlouhými lavicemi je naplněno převážně mladými diváky. Na kraji některých řad stojí čestné přístavky. Místo vyhrazených sedadel pro novináře a fotografy jsou zde vozíky pro zdravotně postižené.

Zdena s úsměvem na rtech a jiskrnýma očima vítá hosty, diváky i účinkující. Bubeníci zahajují zvučnou znělkou a čtyři herci, mezi nimi i Petr, zpívají rytmickou africkou píseň Kumbájo, Kumbájo. Terezka se sólem na zobcovou flétnu rozezpívá celý kunštátský kraj. Bára příjemným sametovým hlasem uvádí první legendu - „Nebe a země v dávných dobách“.

Petr s jistotou předstupuje před publikum a pozvolna začíná vyprávět.

„Kdysi, ještě hodně dávno, nebe a země nebyly oddělené. Bůh žil ve vesnici s lidmi, kteří neznali nemoci, ba ani smrt. Neznali ani narození dítěte, neznali ani dětství, protože Bůh je stvořil už jako dospělé z hrstky hlíny a svého dechu. Jednoho dne potkal Bůh ženu, která vařila dva opeřené lesní ptáky.

„Dáš mi ochutnat?“ zeptal se Bůh.“

Bohem oslovená žena bez rozmyšlení vykřikla: „Ne!“ Žena odmítla, protože její muž na ně číhal celý den, než je ulovil. Marně jí Bůh vysvětloval, že on ulovené ptáky stvořil a že mu proto kousek z nich patří. Když Bůh ženu nepřesvědčil, rozzlobil se a odešel od lidí do nebe. Brzy se však v nebi nudil. Sám sobě říkal, „K čemu jsem si stvořil lidi, přátele, když teď žijí tak daleko?“ Kromě toho lidé zmizení Boha nevnímali, lovili, jedli, milovali se a pokračovali ve své šťastné existenci.

Proto tehdy Bůh vymyslel smrt. Ne, aby je potrestal, ale aby si je k sobě přivolal a nebyl sám. Nebe však bylo vysoko a lidé těžcí. Proto Bůh vrátil jejich těla zemi a k sobě vzal duši těch, kteří si to zasloužili. Lidem pak přenechal povinnost rodit a žít. O té doby se lidé rodili, dělali děti, stárli a umírali.

Druhá legenda

Melodická a rytmická domorodá píseň Kumbájo, kumbájo, znovu zazněla na scéně. Terezka opět rozezpívala svoji flétnu a Petr začal vyprávět druhý příběh legendy „O komárech“.

„V jedné africké vesnici žili dva mladí manželé. Byli šťastní a nic nemohlo jejich štěstí pokazit. Jednoho dne však žena onemocněla a zemřela. Muž se s její smrtí nemohl smířit a odmítnul ženu pohřbít. Vesničané jej z vesnice vyhnali,

nemohli snášet odpuzující pach mrtvé. Muž sesbíral pozůstatky své milované ženy a odnesl je na dřevěnou loď, aby s ní mohl být na vodě v izolaci od lidí. Uplynula dlouhá léta a muži se zjevil velký Bůh Imana.

„Věrný synu, mám sílu a moc vrátit tvé ženě život“.

Píchnul muže do prstu a kapka jeho krve dopadla na mrtvolu. Žena obživila, byla stejně mladá, jako v době své smrti.

Imana ponechal manžele svému štěstí. To však netrvalo dlouho. Žena si brzy uvědomila, že muž zestárnul a již nemá dřívější sílu a svěžest. Muže opustila. Zhrzený muž ženu našel, vyčetl jí, že je nevděčná, že to byla jeho krev, která jí vrátila život. Žena mu tedy chtěla krev vrátit, píchl se do prstu a kapka krve spadla do vody. V tu chvíli se však zhroutil a zbyla z ní jen hromádka prachu, který se smíchal s vodou v řece, přeměnil se v larvy a ty pak ve velké mračno komárů. To jsou ti komáři, kteří nás pronásledují a rozčilují svým bzukotem. To je ta žena, která se snaží nás píchnout a ukrást nám kapku krve, která by ji opět vrátila život.

Třetí legenda

Sbor znovu zazpíval podmanivé Kumbájo, kumbájo. Tereзка zapískala na flétnu a Bára ohlasila třetí legendu „ O věrném psu Mokumbovi“.

„Přeli se muž se ženou. Jako svého soudce přivolali k sobě Mokumba, věrného psa, aby je rozsoudil. Mokumba přivolal svou fenu Fatumu a jejich společná štěňata. Obrátil se k ženě a muži a řekl jim: „Chcete-li být šťastní, spojte se jako my a rozmnožte se jako my. Když budete mít děti, budete se mít rádi“.

„Nerozumím tvé řeči!“ , zeptal se muž. Žena a já jsme vzešli z nebe a Imana, náš Bůh, nám neukázal, jak tvořit jiné lidi.

Mokumba odpověděl. „Až uvidíte, jak zvířata tančí na jedné noze a když vás pozvou, aby jste to dělali jako oni, také je odmítnete, protože vás to Imana nenaučil?“

„Dobře Mokumbo, ukaž nám tedy, co máme dělat?“ , řekl muž.

„Mokumbo přivolal svou fenu Fatumu a před mužem a ženou se milovali. Od těch dávných dob se už psi nestydí pářit na veřejnosti. Muž a žena pochopili a rychle se vše naučili.

Po čase však vznikly mezi ženou a mužem nové spory. Žena byla velmi podrážděná a pes Mokumba byl už zcela vysílený jejím neustálým křikem a zvolal: „ Paní, buď již klidná a nech nás žít!“

Rozčilená žena hodila po psovi kamenem a uhodila ho do hlavy. Mokumbo se smutně obrátil k ženě a s lítostí zvolal: „Pamatuj si, už žádný pes s člověkem nepromluví. Tobě však předpovídám, brzy budeš trpět porodními bolestmi a tvé první dítě bude chlapec.“

Od té doby žádný pes na člověka nepromluvil, ale každý rozumí lidské řeči i gestům.

Nakonec dozněla píseň Kumbájo, Kumbájo, která zakončila africká vyprávění. Strhující potlesk byl odměnou Petrovi a všem jeho přátelům.

V druhé části programu, bubeníci přizvali Petra, aby si jednu skladbu s nimi zahrál. Jeho hudební talent a smysl pro rytmus se projevily v plném rozsahu. Už při generální zkoušce obstál. Nyní do toho dal vše i zcela sebe. Byl to silný zážitek pro všechny přítomné.

12 PETR PRVNÍM NEVIDOMÝM PRŮVODCEM

Petr se po několika dnech vrátil od maminky se splněným úkolem. Přivezl si napsané vlastní průvodcovské texty, které si sestavil. Pro jistotu, aby tam nebylo věcných chyb, nechal si je předem Zdenou schválit mailovou poštou. Když přijel, celé své povídání už ovládal z paměti. Teoreticky byl připraven nastoupit. Následovala teď nejtěžší etapa, příprava přímo v terénu.

Nejdříve začal s cestou od vstupní brány. Tu si rozdělil na dvě části. Jedna vedla od brány k místu, kde stával Masarykův pomník. Druhá část cesty směřovala odtud k úzkému vchodu do jeskyně. Hledal a vybíral si záchytné body, které si mohl bezpečně ověřit holí. Na levé straně chodníku, v těsné blízkosti obrubníku vyčuhovala vodovodní trubka s uzávěrem. Od ní si odkrokoval několik metrů, aby dospěl ke schodům se zábradlím. Potom vystoupal na nevelké prostranství, kde stála kovová tabule. U ní se zastavil a vpravo od ní byla asi čtyřicet centimetrů vysoká zídka, sestavená z pískovcových kvádrů. Na ní stály vyrovnány keramické žlaby s rozkvetlými muškáty. Odtud byl volný pohled na skalní stěnu, ze které kdysi vystupovala vysoká socha prezidenta T. G. Masaryka. Dnes z ní zbyly jen boty. Historii, zabývající se zrodem i zánikem kamenného velikána, Petr ovládá do úplných detailů.

Druhá část cesty vede zpět po stejné trase chodníku až ke schodům. Po nich musí sejít dolů, odbočit vlevo a pak pokračovat asi padesát metrů mírným stoupáním. Obrubník chodníků mu slouží jako vodící linie. Bezpečně ho navede k vysokému schodišti se železným zábradlím. Má spočítáno, že musí překonat přesně čtyřicet schodů, aby se dostal na širokou pěšinu, vedoucí na prostranství s prosklenými tabulemi. Několik metrů od informačních desek je kamenná zídka s kovovou skříní s automatickými jističi a hlavním vypínačem elektrického osvětlení chodeb v podzemí. Několik málo metrů od skříně vede úzká ulička, ohraničená z levé strany vyšší kamennou zdí, na druhé straně několika kovovými sloupky, spojenými silným řetězem. Obě vymezené strany bezpečně obsáhne holí. Po pravé straně hned za řetězem stojí obrovský lev, vytesaný do skály. Jeho hlava sahá téměř ke vchodu jeskyně.

Tréning začíná s kolegyní, mladou průvodkyní, která ho trpělivě navádí po vytypované trase. Vybranou cestu procházejí jednou, dvakrát, třikrát. Potom už jde sám, jen za dohledu povzbudivých očí. Zcela sám, bez jakéhokoli dozoru si cestu prochází snad desetkrát, do vyčerpání.

Ještě večer Zdena po velkém pracovním vypětí věnovala Petrovi první hodinu nácviku prostorové orientace v jeskyni. Seznamuje ho s úzkými chodbami, s jednotlivými vstupy, spolu vymýšlejí záchytné orientační body. Petr začíná vnímat a zaznamenávat do paměti jednotlivé jeskynní prostory. První na řadě je vstupní chodba, následuje malý prostor se stěnou, na které je královská koruna jako symbol svornosti. Po několika metrech si snaží zapamatovat nevelkou jeskyni s legionáři. Rytířský sál pozná bezpečně. Na jeho konci stojí Rolínkova jezdecká socha svatého Václava. Pro dnešek náročná výuka končí.

Druhý den si Petr opakuje vše, co se dosud naučil. Všechno předvádí příjemně překvapenému dědovi, který se nestačí divit. Nešetří chválou. Oba povzbuzeni úspěchem se vrhají na samotné sochy. Vystupují na ně ze všech stěn a zákoutí. Petr se trpělivě dotýká všech kamenných postav, které zde vznikaly někdy před sedmdesáti lety. Všechny postupně objímá, hladí a ponechává je prostoupit jeho nitrem. Nedefinovatelná energie vyzařující z kamenné hmoty proniká celou jeho bytostí.

Třetí den se Petr už přidává ke skupinám návštěvníků a naslouchá svým kolegům. Za týden vytrvalého opakování přichází vytoužená chvíle. Petrovi byla přidělena jeho první malá skupina, která ho odměnila spontánním potleskem a upřímnými gratulacemi. Přijela Česká televize regionálního vysílání z Brna a Český rozhlas, aby představily občanům České republiky prvního nevidomého průvodce.

13 DVA MUŽI A JEJICH JEDINEČNÉ DÍLO

Petr stojí před zasklenými tabulemi plných barevných fotografií. Je to jen několik metrů od místa, kde stával pomník T. G. Masaryka. V ruce drží červenobílou hůl, čeká až se návštěvníci ztiší a soustředí. Vedle něho stojí Zdena a prosí o klid.

„Vážení, dovoluji mi, abych vám představila Petra, který vás bude provázet naší jeskyní a přiblíží vám její historii. Je to náš první nevidomý průvodce v České republice. Slepý je od narození, na jedno ucho neslyší vůbec, na druhé velmi špatně. Rozdělí se s vámi o historické skutečnosti, které získal vlastním studiem. Přiblíží vám projekt dvou zajímavých osobností, které se společně zasloužily o vytvoření jedinečného díla. Přeji vám pěkné zážitky, Petrovi pak, aby se jeho průvodní slovo povedlo“.

Petr malinko povykyročil před skupinu turistů, která se zde sešla náhodně. Zahrnovala rodiče s dětmi, důchodce, mládež, také milenecký pár. Do Kunštátu přijeli ze všech koutů republiky.

„Vážení přátelé, dovoluji mi, abych vás přivítal v areálu jeskyní Blanických rytířů. Dříve než vstoupíme do jejich nitra, rád bych vás seznámil se dvěma muži, jejichž osud je úzce spojen s nápadem a realizací nevidaného výtvarného díla.“

Petr se otočil k tabuli a holí ukázal na dva portréty mužů.

František Burian

„První se jmenuje František Burian, druhý pak Stanislav Rolínek. Oba se podílejí, každý podle svých možností, na realizaci projektu. Mimořádné dílo postupně vznikalo v letech 1928 až 1934. Ve svém celku zahrnuje nadživotní sochu prezidenta T. G. Masaryka, umělé jeskyně Blanických rytířů, vyhlídkovou rozhlednu, arboretum, přírodní areál spojený s koupalištěm, hotelem a penzionem Vlasta. Společné dílo obou mužů se stalo významným místem domácího i zahraničního turismu v Čechách a na Moravě. V době okupace dokonce místem národního povzbuzení.

Nyní mi dovozte, abych vám velmi stručně přiblížil hlavního aktéra společného díla, Františka Buriana. Narodil se v lednu 1876 v Louckém dvoře u Olešnice, kde jeho otec byl šafářem. Do školy začal chodit v Olešnici a po dvou letech vstoupil do pětileté školy v Kunštátě, kam byl jeho otec přeložen. Po základní škole se vyučil řezníkem a uzenářem u Jana Procházky v Kunštátě. Dvakrát odešel na několik let do světa na zkušenou, teprve potom si založil vlastní živnost, kterou s úspěchem rozvíjel. Z malého podniku vytvořil velký uzenářský závod, který byl znám doma i za hranicemi.

Úspěšný František Burian byl mužem činu, zároveň osvíceným podnikatelem. Byl také mecenášem s citlivým sociálním vnímáním, odhodlaný pomoci potřebným. Získal a využil sochařské umění samouka Stanislava Rolínka, aby vytvořil z obyčejného skalního vrchu mezi Kunštátem a Rudkou přitažlivé místo pro turisty. Zároveň sledoval zviditelnění města starobylých hrncířů a jeho pohádkově nádherného okolí. S postupem času a s narůstajícím nebezpečím německého sociálního nacionalismu, reprezentovaného Adolfem Hitlerem, zamýšlený projekt ideově i výtvarně doplňoval a konkretizoval. Od výchozí myšlenky postavit pomník T. G. Masarykovi, zakladateli československého samostatného státu, dospěl až k nákladnému a náročnému vyrubání umělého prostoru jeskyně Blanických rytířů. Ty si představoval jako stánek víry, naděje, posily a povzbuzení národa v těžkých osudových chvílích.

František Burian vložil do tohoto mimořádného a náročného projektu finanční prostředky, podnikatelské schopnosti, snivou i reálnou představivost, nakonec i vlastní sochařskou tvorbu. Rozvrhnul a spolu s dělníky vyhloubil úzké chodby, vysekal rytířský sál plný ozbrojených rytířů, vytvořil kamenné strážce. Mimo hlavní téma ztvárnil symbolické postavy legionářů, kteří se rozhodující měrou zasloužili o vznik samostatné Československé republiky. Nezapomněl ani na dětské návštěvníky, pro které vykouznil na námět oblíbené pohádky kamennou Sněhurku a sedm postaviček trpaslíků.“

Stanislav Rolínek

„Druhý muž se jmenuje Stanislav Rolínek. Byl to nenápadný, pomeňší plavovlasý mladík, chudý čalounický dělník, políbený Múzou, sochař – samouk, skromný, mladý muž, velice plachý, zakřiknutý, bez jakékoli osobní ambice. Byl těžce nemocný, měl silnou tuberkulózu. V rozporu s jeho charakteristickými vnějšími rysy, niterně tíhnul k sochařské tvorbě, kamennému monumentu.

Na svých zdravotních procházkách v letech 1926 a 1927 vytvořil z kamenného solitéru hlavu dívky a o rok později ve skalním útesu na Chlumu mohutné husitské sousoší. Podrobněji se o jeho počáteční tvorbě zmíním za chvíli. Rolínkovy sochy ve volné přírodě vyvolaly neobvyklý zájem široké veřejnosti. Pískovcové plastiky oslovily také Františka Buriana a vnukly mu nápad, vytvořit v prostoru obce Rudky a městečka Kunštátu, nadživotní sochu T. G. Masaryka.“

Stanislav Rolínek se narodil v nedalekém Bořitově v roce 1902, jako čtvrté dítě pivovarského dělníka a zemědělské dělnice. Otec mu zemřel, když mu byl sotva rok. Po absolvování základní školy se vyučil čalouníkem a jako tovaryš pracoval u svého mistra v Černé Hoře. Když mu bylo 22 roků onemocněl zákeřnou nemocí, tehdy nevyléčitelnou tuberkolózou. Ze zdravotních důvodů nemohl čalounické řemeslo vykonávat. V roce 1924 se léčil v sanatoriu v Pasekách u Šternberka. V době, kdy se potkal s Františkem Burianem, byl jeho zdravotní stav už velmi vážný.

Od mládí se zajímal o umění, pokoušel se malovat, ale především mu učarovala sochařská tvorba. Na doporučení lékařů s nemocnými plícemi se toulával po mezích, stráních a lesích na Chlumu u Obory. Stále ho provázela touha zanechat na některém ze skalních balvanů, které cestou potkával, vlastní výtvarnou stopu.

Vyhledal si příhodný kámen, kterému postupně dával podobu hlavy něžné dívky. Tu nedokončil, protože přibývající zvědavci mu vzali potřebný tvůrčí klid a soustředění. Brzy si však vyhlédl skalní útes na vrcholu Chlumu u Bořitova, který začal přetvářet v monumentální husitské sousoší. Vytvářel obraz, který v sobě nosil od školních lavic. Vznikla ve volné přírodě sugestivní skalní plastika Jana Žižky z Trocnova, Mistra Jana Husa a Prokopa Velikého. O díle, které vytvořil jen za pomoci hasičské sekyrky a půlky nůžek na stříhání ovcí, se brzy dozvěděli lidé z blízkého okolí.

Stanislav Rolínek je především tvůrcem nadživotní sochy T. G. Masaryka, kterou vytvořil na popud Františka Buriana. S podstavcem měřila téměř čtrnáct metrů a byla největší v celé Evropě. Je také autorem sochy majestátného lva, symbolu české státnosti, který stojí na strážu u vchodu do jeskyní Blanických rytířů. Ve skalním podzemí vévodí jeho nádherná jezdecká socha sv. Václava. Podrobnosti vám prozradím až budeme stát před ní.

Stanislav Rolínek byl bezpochyby talentovaný umělec. Nebýt jeho nemoci, která mu znemožnila další studium u profesora Španiela v Praze, jistě by významně obohatil českou sochařskou tvorbu. Jeho krátkou životní dráhu ukončila nemoc, na kterou v té době nebylo účinnějších léků.“

14 IMPOZANTNÍ SOCHA

Po návratu z Bořitova František Burian se pevně rozhodnul vytvořit důstojný pomník prezidentu T. G. Masarykovi u Kunštátu. Zajel za mladým umělcem, aby ho a získal ke spolupráci. Stanislav Rolínek byl tak plachý, že před Františkem Burianem utekl do lesa. Teprve po třetí návštěvě a dlouhém přemlouvání Rolínek svolil a nabídku přijal.

Osud svedl tehdy dohromady chudého a nadšeného sochařského samouka Stanislava Rolínka z Bořitova s movitým mecenášem, mistrem řeznickým a měšťanem Františkem Burianem z Kunštátu. Náročná dohoda byla uzavřena na podzim roku 1927. František Burian se zavázal financovat celý náklad s vybudováním sochy a úpravou terénu, Stanislav Rolínek vyhotovit sochařskou práci.

František Burian měl vyhlédnutý opuštěný lom s vysokými pískovcovými stěnami, ležícími na hranici katastru obce Rudka a města Kunštátu. Se Stanislavem Rolínkem vybral nejvhodnější skalní stěnu, ze které mladý sochař vytvoří státnickou postavu v plné její kráse, velikosti a důstojnosti. V jejich představách vystávala obří socha, která bude jednou z největších a bude hlásat Evropě státoprávní ideu jednoho z nejmladších států.

Dohodli se také na termínu dokončení a slavnostním odhalení sochy. Přesný termín byl stanoven na 21. října, týden před celostátním svátkem československé státnosti.

Na jaře roku 1928 se oba znovu sešli před pískovcovými skalami u Rudky, aby dali plný průchod realizaci svým snům. Za několik málo dní zvonily už v lomu krumpáče a lopaty. Tři desítky dělníků začalo pomalu odkrýval pískovcový blok.

Nedočkavý sochař začal obrábět balvan, který vyčuhoval nad terénem. Za několik dnů mu vtiskl podobu typicky známé prezidentovy obnažené hlavy. Legenda praví, že k portrétu použil obyčejnou poštovní známku s Masarykovou podobiznou. Dělníci celé dny vytrvale odkrývali nevelkou vrstvu hlíny, která zakrývala pískovcovou skalní stěnu. Mladičký tvůrce s postupujícími týdny vytvaroval ramena, poprsí a zkřížené ruce, držící široký masarykovský klobouk. Štíhlá postava vzpřímeného starce, oblečená do pečlivě zapnutého svrchníku s přiléhajícími klopami se zvětšovala, až dospěla k jeho botám. Za osm měsíců tu vyrostla monumentální, téměř deseti metrová socha oblíbeného a uznávaného státníka. S podstavcem měřila téměř čtrnáct metrů.

Masarykova oduševnělá tvář s upravenými vousy a bradkou hleděla do dále. Jeho oči za kulatými brýlemi přehlížely krajinu rodné Moravy, v oparu hledaly ukryté vrcholky Českomoravské vysočiny, aby dál směřovaly až do Čech. Kunštátský kamenný div byl slavnostně odevzdán veřejnosti k desátému výročí zrodu naší republiky. Dne 21. října 1928 se zde sešli Sokoli, hasiči, sportovci,

děti a školní mládež. Velké zástupy lidí čekali na okamžik, kdy spadne se sochy roucho a odkryje dílo, vytvořené mladým umělcem – samoukem, Stanislavem Rolínkem.

Od toho dne po více než deset let byla kunštátská obří socha cílem mnoha turistů, hromadných výprav i tisíců prostých lidí. Jedny přiváděla k pomníku úcta a láska k presidentovi Zakladateli, jiné sjednocovala myšlenka státní soudržnosti a ostatní pak v dobách zlých a pohnutých, neskrývaná úzkost o věci budoucí.

Čilý turistický ruch přinášel Kunštátu i značný hmotný prospěch.

15 TAJEMSTVÍ JESKYNĚ

„Dříve než vstoupíme do jeskyně, vidíte u vchodu nádherného lva. Ve svém majestátu střeží klid odpočívajících Blanických rytířů. Zároveň symbolizuje český národ a českou státnost“, představuje Petr návštěvníkům kamenného strážce ještě před vstupem do jeskyně.

„Symbolizující šelmu v nadživotní velikosti, s mohutnou hřívou, vytvořil Stanislav Rolínek v roce 1929. Sám nikdy před tím živého lva neviděl. Vycházel z Jiráskových Starých pověstí českých, z legendy o Brunclíkovi a jeho věrném lvu. Také umělá jeskyně, kterou vytvořil František Burian s dělníky, vycházel z pověsti o Blanických rytířích. Práví se v ní, že až bude českému národu nejhůře, hora Blaník se otevře a rytíři se svatým Václavem v čele, přispěchají na pomoc.

Uvnitř jeskyně, poblíž vchodu, stojí dva mohutní, několikametroví strážci. Když postoupíme o několik metrů dál, na přední stěně proti nám vévodí reliéf Svatováclavské koruny, symbol jednoty našeho národa. Proti královskému klenotu, po obou stranách v rohových výklencích stojí sochy dva mohutných rytířů. Kousek dál vpravo je umístěn reliéf s legionáři, který vznikl až v roce 2004. Je zde dodatečně umístěn jako náhrada za postavy tří legionářů, kteří byli v době německé okupace zničeni spolu s Masarykovou sochou. Na zemi pod reliéfem jsou torza zničených originálů, které vytvořil František Burian.“

Po několika metrech skupina vedená Petrem stojí před jezdeckou sochou svatého Václava na koni. Je to asi nejkrásnější Rolínkovo dílo, zároveň ale i poslední.

„Všimněte si, že sv. Václav nejede na jezdeckém koni jako na náměstí v Praze, ale sedí na těžkém, formanském tahounovi, který býval zapřažen do vozů, naložených pivovarskými sudy. Traduje se, že když Rolínek tvořil Václava v jeskyni a náhodou uslyšel jedoucí koňský povoz, vždy vybíhal, aby uviděl koně a mohl si vtisknout do paměti jejich objemné nohy s kopyty a dalšími podrobnostmi. Zřejmě chtěl odlišit jezdeckou sochu kunštátskou od pražské, zvýraznit spojení sv. Václava se svým zemitým koněm a úrodnou půdou.

Sochu sv. Václava Stanislav Rolínek tvořil už zčásti odborně poučený, ale také vážně nemocný. Tehdy měl za sebou téměř dva semestry úspěšného studia u

profesora Španiela na Akademii výtvarného umění v Praze. Bylo to ve školním roce 1929/1930.

Zásluhou Františka Buriana, který oslovil moravskou spisovatelku Oldru Sedlmayerovou se o talentovaném Stanislavu Rolínkovi dozvěděl sám prezident T. G. Masaryk. Na jeho doporučení pak obdivovatelka Rolínkova sochařského umění zprostředkovala přezkoušení jeho skutečného talentu u profesora Španiela. Ten ocenil jeho umělecké předpoklady natolik, že ho doporučil ke studiu na Akademii, přestože neměl středoškolské vzdělání. Šťastný Rolínek získal přes prezidentskou kancelář stipendium na studium a pobyt v Masarykových studentských kolejích. Splnilo se mu téměř nespelnitelné a neuskutečnitelné přání. Sám by nikdy bez přímluvy a pomoci svého chlebodárce Františka Buriana nevstoupil na půdu Akademie.

16 SETKÁNÍ S BLANICKÝMI RYTÍŘI

Návštěvníci potichu přecházejí kolem mohutných strážců, obdivují svatého Václava na koni a v tiché pietě vzdávají hold odpočívajícím rytířům. Je to už několikátá výprava, kterou dnes Petr provází. Už zcela sebevědomě, jistě, pomalu a s dobrou artikulací, na kterou si zvlášť dává pozor, pokračuje ve svém výkladu. Prosím rozhlédněte se po celé jeskyni. Jistě všichni dobře znáte pověst o Blanických rytířích. Zde odpočívají a setrvávají připraveni v pohotovosti. Sedí a spočívají v hluboké meditaci, v modlitbě ducha gotických rytířů – templářů. Na hlavách mají přilbice vytesané z kamene, v ruce drží pevně meče, ve tvaru kříže, prastarého znaku života. Jsou v permanentní pohotovosti, jsou připraveni přispěchat na pomoc českému národu ve chvíli nejtěžší.“

Petr v rámci své průvodcovské režie ponechává přítomným chvíli klidu ke krátkému rozjímání nad osudem českého národa. Pak klidně, ale s výrazným akcentem dodá: „My, musíme udělat velký a odvážný krok do minulosti, abychom mohli vůbec dále existovat.“

„Všechny tyto postavy rytířů byly vytvořeny v době hospodářské krize. Chodby razilo až třicet dělníků denně. Byli vděční, že autor projektu František Burian jim poskytuje pracovní příležitost. Jeskyně měla pokračovat ještě dál. Vidíte vzadu hlavu koně, tam měla ještě dál směřovat.

Vrátím se však v této souvislosti k Františku Burianovi. Kromě sv. Václava a venkovní plastiky lva, není zde už nic, co by vytvořil Stanislav Rolínek. Vše ostatní navrhl a realizoval osvícený úspěšný podnikatel. Celé dílo vytvořil s láskou, kterou do něho na věky zakódoval. Zdá se, že jeskyni také sám prostorově navrhl a postavy rozmístil a oživil za přispění místních dělníků.

V Čechách ani na Moravě není takové uměle vytvořené místo, které by tak hluboce oslovilo duši návštěvníka. Sami pocíťujete v sobě tu úchvatnou sílu a energii, která nás obklopuje. František Burian vtiskl všem strážcům a rytířům veliké oduševnění. Ze všech skalních stěn, koutů, chodeb i vytesaných postav, vyzařuje opravdovost, kterou do nich autor vložil. Podařilo se mu upřednostnit

ducha a potlačit formu zpracované hmoty. Instinktivně se vrátil ke staré gotice, kterou obnovil a přetavil po svém. Povýšil znovu gotické duchovno nad formu zpracované hmoty. Ač laik, s velikým nadáním, dokázal do kamene citlivě vtisknout horoucí lásku, sám sebe, svou duší vyjádřit zároveň pokoru a velikost lidského ducha. Do svého jedinečného díla, bez okázalosti, zakomponoval společné i osobní ideály, představy národní hrdosti, české státnosti a zároveň instinktivně naznačil blížící se nebezpečí, ohrožující přímou existenci národa. Bylo to varování, zároveň výzva k bdělosti, ale také boj za ideály českého národa a české státnosti. Netušil, že tak brzy sám i celý národ projde zatěžkávací zkouškou, povede zápas o holou existenci. Sám tento boj František Burian završil v roce 1943 svým životem.

Jsem rád, že jemné duchovní vibrace, ukryté hluboko ve skále, pronikají k srdcím lidí a tam rezonují. I tím plní Blaničtí rytíři svůj úkol a poslání.

17 TRAGICKÉ OSUDY TVŮRCŮ A JEJICH DÍLA

Po úspěšném odhalení Masarykovy sochy v říjnu 1928, Stanislav Rolínek ještě do konce roku, vytvořil sochu obrovského Iva. Zároveň se mu otevřela vysněná cesta za poznáním. Bohužel jeho šťastné období trvalo sotva jeden rok. Tuberkulóza stále více a více dotírala. Pilný a nadaný Rolínek musel pro vážné zhoršení zdravotního stavu přerušit studium na Akademii, opustit Prahu a vrátit se domů do Bořitova.

Cítil, že jeho dny jsou sečteny. Motivací k dokončení sochy svatého Václava bylo vědomí krátkého času života. Dílo stačil dokončit ještě v roce 1930. Tehdy smutně, trochu s podtextem ironie, prohlásil: “Já dodělám svatého Václava a on dodělá mne.“ Jeho slova se ukázala pravdivá. V únoru 1931 už naposledy navštívil husitské sousoší a od té doby byl trvale upoután na lůžko. V březnu 1931 se po pětileté přestávce musel znovu vrátit do plicního sanatoria v Pasekách u Šternberka. Prezidentská kancelář mu zabezpečila bezplatný léčebný pobyt v I. třídě zdravotní péče s neomezenou dobou, až do úplného vyléčení. V červnu odešel ze sanatoria do rodného Bořitova, aby zde dožil poslední dny života. Na rozloučenou s pozemským světem a usmíření s Bohem, se ještě pokoušel vytvořit drobný hliněný reliéf, na kterém je Ježíš snímán z Kříže. Poslední umělecký pokus už nedokončil. Umírá 11. července 1931, ve svých devětadvaceti letech, necelé tři roky po dokončení Masarykovy jedinečné sochy. Pochován je na místním hřbitově v Bořitově.

Také sama Masarykova socha má pohnutou historii. Rolinkovo impozantní dílo, přišlo nazmar v pořadí jako druhé. Nedočkalo se dlouhého trvání, socha byla zcela zničena německými okupanty. Ve svém majestátu přežila sotva čtvrt století. Hned na počátku německé okupace přišel rozkaz, aby Masaryk byl odstraněn. František Burian s obrovským rizikem podnikl záchranné kroky. Sochu nechal celou obezdít a nad Masarykovu hlavu postavil malý dřevěný přístřešek ve tvaru malého domku. I to, však místnímu udavači nestačilo.

Německá policie po dalším udání přikázala sochu zcela zničit. Znovu se stateční občané pod vedením Františka Buriana odhodlali k zoufalému činu, aby vzácné národní dílo zachránili. Mohutnou kamennou hlavu, poprsí sochy, celou postavu rozřezali na jednotlivé části, očíslovali, rozebrali a odvezli do Kunštátu. Některé kusy zakopali na Burianově zahradě a vzácnější ukryly ve sklepě rodinné vily.

Za Heidrichiády však přišlo další udání. Němci se dozvěděli zradou jednoho občana z Kunštátu, který se záchranné akce osobně zúčastnil, kde je rozřezaná socha ukryta. Zakopané a schované části sochy gestapo lehce objevilo. Všechny kamenné části pomníku byly vyneseny, za vojenské asistence rozbity a zcela zničeny. Také postavy legionářů z jeskyně Blanických rytířů byly zničeny. Dnešní návštěvníci mohou ve skalní stěně vidět jen Masarykovy boty. Ale i o nich ještě před dvaceti lety nesměli průvodci mluvit, natož je ukazovat.

Tuto krutou exekuci, ani podlá udání, nemocné srdce Františka Buriana už neuneslo. Od trestu smrti z rukou nacistů ho zachránil v roce 1943 jen srdeční infarkt. Do třetice se uzavřela série všeho zlého. Tak skončila tragédie dvou lidských životů a jejich velkého díla.

18 PETR PROVÁZÍ EXPREMIÉRA

Petr stojí před obrazovou tabulí, která dokumentuje historii vzniku a osud monumentální sochy T. G. Masaryka. Čeká na další skupinu návštěvníků. V ovzduší vnímá nedefinovatelnou nervozitu, spojenou s doléhajícím shonem, doprovázeným směsicí spěchajících hlasů. V zápětí se k němu blíží dusot běžících nohou. Zřetelně slyší zvýšený dech. Před ním stojí Zdeněk, kolega průvodce, který Petrovi sděluje překvapivou informaci.

„Petře, je tady expremiér Topolánek. Osobně navštíví jeskyni Blanických rytířů. Zdena rozhodla, že ho budeš provázet. Bude s ním také menší skupina lidí, doprovod, zúčastní se také starosta města. Expremiér prý do Kunštátu přijel v rámci své předvolební cesty po krajích republiky. Zdena tě představí.“

Sotva se stačili přesunout k torzu sochy prvního prezidenta, aby expremiéra přivítal, ucítil, že před ním stojí skupina lidí. Zdena přikročila k Petrovi, vzala ho za ruku a obrátila se čelem k návštěvě.

„Vážený pane expremiére, představuji Vám našeho nevidomého průvodce Petra Pařízka, který od svého narození je slepý. Osobně vám přiblíží dramatickou historii zrodu a zániku sochy prezidenta T. G. Masaryka a provede vás jeskyní Blanických rytířů.“

Pravou ruku nasměrovala Petrovi vstříc podávající ruce vzácného hosta.

„Zdravím vás, Petře, Mirek Topolánek“.

Následoval srdečný stisk. Petr také na oplátku pevně sevřel ruku expremiéra.

„Petr Pařízek jméno mé, průvodce jeskyní Blanických rytířů. Jsem rád, že vás mohu osobně přivítat v našem historickém areálu a potkat se s vámi. Rychle ze

sebe vychrlil první uvítací slova. Přitom si uvědomoval, že musí dobře otevírat ústa a zřetelně artikulovat. Rázem z něho spadla nejistota i tréma. Sám nevěděl, co ho to napadlo. Vnitřní hlas naléhavě volal, „ted' a nebo nikdy!“

„Mohu se vás na něco zeptat,“? odvážně ze sebe vyrazil.

„Slyšel jsem, že zdravotně postiženým moc nefandíte, je to pravda?“

Na vteřinu nastalo hrobové ticho. Nikdo od Petra nečekal takovou otázku. Je to provokace, je v tom nějaký záměr? Všem přítomným zatrnulo, bylo jasné, že došlo k nepředvídanému. Tváře hostitelů zkameněly. Zdena zkoumavě pozorovala tvář expremiéra, starosta hledal reakci lidí v doprovodu. Jen Petr klidně stál s černými brýlemi na očích, nic netušící, že se něco přihodilo.

Nepřemýšlel, zda otázka byla vhodná či nevhodná, bezelstně čekal na odpověď. Vždyť se ptal za všechny postižené. Ba naopak, byl na sebe hrdý. Opíral se o červenobílou hůl, která mu právě ted' sloužila jako silný opěrný sloup, nejen proti expremiérově, ale možná i proti všem přítomným. Aniž si to uvědomoval, v této chvíli se stal mluvčím zdravotně postižených občanů České republiky. Expremiérova tvář sice na zlomek vteřiny nestačila zakrýt překvapení, ale bleskově se proměnila v úsměv zkušeného politika a diplomata.

„Přiznám se, že jste mne překvapil, vůbec jsem v této chvíli nečekal nějakou otázku. Budiž. Jak to můžete Petře tvrdit, vy asi nečtete noviny?“ Nepatrný smích zazněl u jednoho člena z řad doprovodu.

„Přece, opak je pravdou“, smířlivě pokračoval expremiér, který si až ted' uvědomil, že nevidomí asi moc nečtou, spíše poslouchají.

„Vláda za mého vedení poskytla nemalé částky zdravotně postiženým. Připomínám také sportovní účast našich zdravotně postižených občanů, kteří úspěšně reprezentovali naši republiku na para-olympiádě, odkud přivezli mnoho cenných titulů a medailí. Já osobně jim fandím, vážím si jejich vůle a odhodlání překonat sám sebe. Jsou příkladem všem zdravým! Vy sám jste toho důkazem, gratuluji.“

Všem se ulevilo, naskočily úsměvy a všichni se soustředili, aby vyslechli Petrova úvodní slova ke kamennému torzu, představující jen prezidentovy boty.

„Blížilo se desáté výročí našeho mladého československého státu. Podnikatel, řezník a uzenář František Burian spolu se Stanislavem Rolínkem se dohodli, že na počest desátého výročí vzniku československého samostatného státu vytvoří sochu významné osobnosti z národních dějin. Padla volba na prvního našeho prezidenta T. G. Masaryka. Burian zakoupil skalní útesy skryté pod nevelkou vrstvou zeminy i s pozemky celého vrcholu, zvaného Milenci. Práce na samotné soše začala v červnu 1928, v říjnu ve stejném roce byla dokončena a slavnostně odhalena za desetitisícové účasti občanů ze širokého okolí. Socha prezidenta Masaryka dosahovala i s podstavcem téměř čtrnáct metrů.

Dlouho zde však nestála. Za okupace nacistů za pomoci místních udavačů byla socha odstraněna a za vojenské asistence zcela zničena. Ve skalní stěně zůstalo jen torzo Masarykových bot, které symbolicky připomínají dramatickou historii a samotnou existenci nevidané plastiky. Spolu se sochou bylo zničeno také

sousoší tří československých legionářů, jehož nepatrná torza uvidíte při prohlídce v jeskyni.

Prosím následujte mě, provedu vás jeskyněmi Blanických rytířů.“

Když Per dovyprávěl, nastalo na několik vteřin naprosté ticho. Pak se ozvalo sborově, „děkujeme“, doprovázené spontánním, dlouhotrvajícím potleskem.

Při večeři, které se zúčastnil Petr v rodinném kruhu nejbližších i pracovních přátel, Zdena beze slova vzala pamětní knihu hostů jeskyní Blanických rytířů a přečetla poslední zápis, který před několika hodinami vepsal expremiér Mirek Topolánek.

„Jsem velmi rád, že jsem mohl navštívit Rolínkovu jeskyni v Rudce. Je to krásný příběh a poučný příběh. Příběh boje s osudem, nemocí, postižením. Příběh minulosti, současnosti a poselství do budoucnosti. Příběh touhy, naděje zradě a kontinuity dobra.

Děkuji paní Popelkové a Petrovi, že nesou tuto legendu o dobru a zlu, tento příběh českého národa jako pochodeň dál, pro příští generace.

18. 8. 2009

Mirek Topolánek“

19 NECHĚT MASARYKOVY IDEJE DEMOKRACIE ZŮSTANOU TRVALOU VÝZVOU

Petr pozorně poslouchá zprávy i všechna hodnocení k blížícímu se výročí sametové revoluce.

Jak by však bylo dobré a moudré, kdyby se z úbočí kunštátských Milenek díval zase dnes jako kdysi T. G. Masaryk svým přísným a zároveň usměvavým pohledem k vrcholům Českomoravské vysočiny a přes ně dál do Čech. Jaký by to byl mohutný a jásavý kunštátský akord naléhavé výzvy k českému národu i národům Evropy.

potřeba této vibrace je možná daleko silnější než za protektorátu. v té době zřejmý protivník, dnes máme před sebou jen sami sebe.

20 ZDENIN AREÁL

Mezi cvičným včelínem a jeskyní velká část parkového prostoru je věnována nevidomým i zdravým občanům. Ti si mohou dobrovolně, s neprostupným černým šátkem na očích, vyzkoušet a prožít některé pocity a okusit něco málo ze života nevidomých. Celý areál je protkán úzkými pěšinami, upravenými pro slepce. Všude jsou rozmístěny velké policové záhony, které jsou vysázeny různými bylinami, rostlinkami, keříky a různými předměty, které člověka

obklopují v každodenním životě. Zúčastnění je poznávají jen za pomoci hmatu a čichu.

DOPIS NEVIDOMÉHO JANA PAVLÍČKA

Místo doslovu

Na konci našeho vyprávění předkládáme čtenáři autentický dopis, který poslal Jan Pavlíček z paní Zdeně Popelkové, majitelce Areálu jeskyní Blanických rytířů v Kunštátě na Moravě. Dopis dokládá pravdivost literárně zpracovaného příběhu o Slepém mládenci a včelím království. Je dokladem skutečných prázdninových událostí, které slepý a téměř hluchý Jan Pavlíček prožil během jednoho srpnového měsíce v roce 2009.

Zpočátku vymyšlený literární hrdina v osobě slepého mládence se záhy mění v reálného, živého muže, který přijímá Zdenino pozvání ke spolupráci. Ta se programově věnuje problematice nevidomých. Areál jeskyní Blanických rytířů chápe nejen jako atraktivní místo zážitkové turistiky, spojené s národní a regionální historií, ale svým humánním a sociálním cítěním areál obohacuje a povyšuje na nádherné místo „SETKÁVÁNÍ“ zdravých i zdravotně postižených občanů z domova i zahraničí.

Sedmatřicetiletý nevidomý Jan Pavlíček (Petr), hlavní aktér našeho příběhu, velmi vstřícně spolupracuje na realizaci připraveného projektu. Nechá se strhnout příběhem, na kterém se sám aktivně podílí a který spoluvytváří.

Jan Pavlíček svým deníkovým záznamem podává svědectví o prázdninovém příběhu, který osobně hluboce prožívá. Bylo to nádherné prázdninové inspirující dobrodružství, které mu dalo povznášející křídla a sebedůvěru. Pomohlo mu najít nový smysl života. Pochopil, že záleží především na něm samém. Musí být vstřícný ke všem nabídkám a možnostem, připravený na všechny náhody, které ho osloví.

Bylo to krásné a bouřlivé léto, plné událostí a zvrátů, které hluboce zasáhly do Jendova každodenního stereotypu.

Celý příběh je pravdivý. Proběhl jako experiment, který se společným úsilím podařilo naplnit. Jeho literární forma zpracování může posloužit jako dostupný a dobře stravitelný návod pro značnou část našich občanů s podobným zdravotním postižením. Může být metodickým návodem, jak lze přitažlivou formou s nevidomými pracovat v praxi. Pro zdravé může být výzvou, pochopit nelehký život našich nevidomých spoluobčanů.

Dopis Jana Pavlíčka z konce léta 2009

Ten, kdo bude číst tyto řádky, nechť si udělá pohodlí, protože má řeč bude dlouhá. Ať drží na uzdě svoji netrpělivost, ať tuto řeč bere jako zpověď, ať

má stále na paměti, že můj jazyk není rozeklaný. Ať vstoupí do mých myšlenek, a ať se mnou prožije kouzelné léto. Tatanka-ločintanka. Takto Dakotové nazývají Velkého hladového bizona.

Bylo to v měsíci bouří a v měsíci zelené kukuřice. Toto roční období je pojímáno jako sedmý a osmý měsíc. V té době, kdy začíná moje řeč bylo teplé léto. Vrátil jsem se z pobytu na dvojkolech tandemech. Byl jsem plný energie, která nešla nijak zkrotit.

V sobotu večer mi volala Zdena, abych přijel do Rudky u Kunštátu, že má pro mě nějaký úkol. Seznámili jsme se před dvěma lety, a už tenkrát jsem očekával nějaké velké dobrodružství. Prožil jsem se Zdenou sázení stromů v měsíci sázení a písni. Tenkrát jsme se domluvili, že budeme pokračovat ve spolupráci. Proto v ten sobotní večer jsem byl pln očekávání. Domluvili jsme se, že do Rudky přijedu v pondělí v podvečer. Už den před tím jsem byl plný neklidu, jako když něco hledáte, a nevíte co, a jak to nalézt.

Konečně nastal velký den, kdy mě naši dovezli do Rudky. Se Zdenou jsme se šťastně sešli. Já jsem se dozvěděl, kde budu ubytovaný, ale stále jsem nevěděl, co mě zde čeká. Tenkrát jsem ještě Zdeně vykal, a říkal jsem jí pani Zdeno. Tato okolnost byla pro mně nepříjemná, protože jsem nevěděl, jak budu v její přítomnosti uvolněný. Naši brzy odjeli, když zjistili vše, co bylo nutné zjistit. Zdena mě seznámila s Václavem Šplíchalem. Ten muž měl zvučný hlas, hned se mi s ním volně hovořilo.

Nakonec jsem se dozvěděl, co mně čeká a nemine. Zdena mi řekla, že Václav Šplíchal píše knihu o nevidomém mládenci, který má touhu se naučit včelařině. Děda mi přečetl několik počátečních stránek. Líbily se mi, jak jsou napsány, získal si mne svým vyprávěním.

Místo, kde jsem pobýval se nazýval penzion U Sochy. Hned přes silnici se nalézají i jeskyně Blanických rytířů. Později jsem se dozvěděl, že je to rodinný podnik, a že celé území i s penzionem patří Zdeně. Večer, když jsme společně seděl se Zdenou, Václavem a jednou její přítubznou, Zdena mi nabídla tykání. Byl to pro mne velký okamžik, jako by ze srdce spadla velká tíha. Uvědomil jsem si, že se Zdenou budu moci jednat uvolněně.

Druhý den po snídani jsme šli s Václavem do areálu, kde jsem se učil poznávat sochy, které byly vytvořeny různými sochaři. Víím, že mě zaujala nejvíce socha ženy Jitro. Působila na mě velmi přitažlivě svojí postavou, protože na ní nechyběly žádné podrobnosti. Bylo slunečné počasí a mě bylo lehké u srdce. Pak jsme se vydali k cvičnému včelínu, kde jsem byl seznámen, jak to ve včelíně vypadá. Jen včely tam nebyly, ale vůně vosku a medu prostupovala celým dřevěným včelínem, dodávala mi jistou energii.

Ještě toho dne jsme zvládli s Václavem cestu na rozhlednu a číst si knížku, kterou napsal O Kačence z Orlických hor, která byla jejich dobrým duchem a ochráncem. Večer jsem svěřoval svoje dojmy Zdeně, na které bylo vidět, že je mým vyprávěním nadšená.

Další den dopoledne jsme jeli do Kunštátu, kde jsem byl u Zdeny doma v

opravdovém včelíně se včelami. Byli jsme v dřevěném domě, kde bylo několik úlů a byl slyšet bzukot včel a vůně, byla cítit směs vůní. Byla tam vůně vosku, kouře a dřevěného stavení. K tomu se ještě přidala vůně medu. To všechno smíšené vytvářelo pro mě příjemnou a zároveň nepopsatelnou vůni.

Ve včelíně jsem trávil i další dny. Odpoledne mi Zdena dovolila, abych jí mohl otrhat rybíz. Tím mi dala najevo, že mě bere, jako rovného člověka. Tenkrát jsme se bavili o tom, že bych mohl být průvodcem v jeskyni. Jedno ráno, kdy jsem nemohl spát a přemýšlel tom, zjistil jsem, že na to mám.

Další dny jsem věnoval pozornost přípravě k provádění. Seznamoval jsem se s výkladem průvodců o jeskyni, a se samotnou jeskyní. Když v sobotu přijela moje přítelkyně Zuzka, tak jsme společně se Zdenou dělali v jeskyni prostorovou orientaci. Tato práce mě tak nadchla, že jsem se do toho pořádně zakousl, jako když se buldog zakousne do někoho a nepustí. Na krátký čas jsem odjel domů, abych si naskenoval knihu, ze které jsem měl vytvořit text, podle něhož jsem měl provádět. To se mi podařilo a text jsem poslal Zdeně.

Nastal den, kdy jsem znovu byl dovezen do Rudky, a v ten den jsem měl hned po příjezdu rozhovor s novinářkami. Popisoval jsem, proč chci dělat tuto práci. Další den jsem měl za pomoci jedné Zdeniny příbuzné prohlídky, a text jsem říkal podle sebe. Potom jsme zjistili, že jsem se dopustil několika nepřesností, a Zdena mi řekla, že jsme si ukousli velké sousto. Na půl dne jsem propadl malomyslnosti, a bál jsem se, aby Zdena z toho nevycouvala.

Další den se všechno obrátilo k lepšímu, a za další den přijela Česká televize, a natáčela mě. Můj denní rozvrh byl takový: Ráno vstát, snídaně, a po deváté jít k pokladně, kde jsem měl příjemnou společnost ve Zdeňkovi, syn Zdeny a jedné brigádnici, Martině. Lidé přicházeli a já jsem byl zpraven, kdy budu moci provázet. Měl jsem menší skupinky, asi do patnácti lidí, a výjimečně sedmadvacet. Cestu k jeskyni mě naučila Zdena se Zuzkou a ještě Zdenina příbuzná Lada.

Zažil jsem při prohlídkách pěkné chvíle, a cítil jsem se uvolněný, protože mi na začátku mého průvodcování jedna paní předala energii dotykem. Byl jsem povznesen z mého dosavadního života, a vnímal jsem to jako probuzení dotykem jemné ženské ruky.

Poznal jsem, že je důležité se stýkat se zdravou veřejností, a najít si mezi zdravými lidmi přátele.

Také jsem poznal, že dobrým dnům není konec, jen je třeba o mnoho dobrého se také přičinit. Také jsem měl možnost vyslechnout problém jedné ženy, která mi věnovala svoji přízeň. Mohl jsem nejen brát, ale také dávat, a to je smyslem každého přátelství.

Díky Bohu, že mi dal tuto možnost, a že vyslyšel mé modlitby.

Díky všem, kteří mi pomohli, že jsem mohl zase pořádně žít.

Před nedávnem jsem se vrátil domů, ale brzy zase, pojedou na místa, kde jsem prožil kouzelné léto.

Bizon, hau.

Využívám sváteční doby adventu, abych vydáním tohoto svědectví poděkoval všem, kteří spolupracovali a věnoval jim výsledky našeho společného snažení. Tuto malou knížečku věnuji především paní Zdeně Popelkové a jejím nejbližším rodinným příslušníkům, dále Jendovi Pavlíčkovi, jeho mamince a jeho milé Zuzance. Můj dík patří také Antonínu Krejčířovi, který se podílel na samotné tvorbě vzdělávacího projektu, členům Občanského sdružení řemesla v Kunštátě, Milanu Šplíchalovi za duchovní myšlenky, které ovlivnily text, Věře Žabokrtské za technickou pomoc, Marii za grafickou úpravu, Bedřichu Kocmanovi a Nové tiskárně Pelhřimov za vydání. Dále upřímně děkuji manželce, dětem, vnoučatům a pravnoučatům za podporu a vstřícnost.

Václav Šplíchal

18 PETR PROVÁZÍ EXPREMIÉRA

Petr stojí před obrazovou tabulí, která dokumentuje historii vzniku a osud monumentální sochy T. G. Masaryka. Čeká na další skupinu návštěvníků. V ovzduší vnímá nedefinovatelnou nervozitu, spojenou s doléhajícím shonem, doprovázeným směsicí spěchajících hlasů. V zápětí se k němu blíží dusot běžících nohou. Zřetelně slyší zvýšený dech. Před ním stojí Zdeněk, kolega průvodce, který Petrovi sděluje překvapivou informaci.

„Petře, je tady expremiér Topolánek. Osobně navštíví jeskyni Blanických rytířů. Zdena rozhodla, že ho budeš provázet. Bude s ním také menší skupina lidí, doprovod, zúčastní se také starosta města. Expremiér prý do Kunštátu přijel v rámci své předvolební cesty po krajích republiky. Zdena tě představí.“

Sotva se stačili přesunout k torzu sochy prvního prezidenta, aby expremiéra přivítal, ucítil, že před ním stojí skupina lidí. Zdena přikročila k Petrovi, vzala ho za ruku a obrátila se čelem k návštěvě.

„Vážený pane expremiére, představuji Vám našeho nevidomého průvodce Petra Pařízka, který od svého narození je slepý. Osobně vám přiblíží dramatickou historii zrodu a zániku sochy prezidenta T. G. Masaryka a provede vás jeskyní Blanických rytířů.“

Pravou ruku nasměrovala Petrovi vstříc podávající ruce vzácného hosta.

„Zdravím vás, Petře, Mirek Topolánek“.

Následoval srdečný stisk. Petr také na oplátku pevně sevřel ruku expremiéra.

„Petr Pařízek jméno mé, průvodce jeskyní Blanických rytířů. Jsem rád, že vás mohu osobně přivítat v našem historickém areálu a potkat se s vámi. Rychle ze sebe vychrlil první uvítací slova. Přitom si uvědomoval, že musí dobře otevírat ústa a zřetelně artikulovat. Rázem z něho spadla nejistota i tréma. Sám nevěděl, co ho to napadlo. Vnitřní hlas naléhavě volal, „teď a nebo nikdy!“

„Mohu se vás na něco zeptat,“? odvážně ze sebe vyrazil.

„Slyšel jsem, že zdravotně postiženým moc nefandíte, je to pravda?“

Na vteřinu nastalo hrobové ticho. Nikdo od Petra nečekal takovou otázku. Je to provokace, je v tom nějaký záměr? Všem přítomným zatrnulo, bylo jasné, že došlo k nepředvídanému. Tváře hostitelů zkameněly. Zdena zkoumavě pozorovala tvář expremiéra, starosta hledal reakci lidí v doprovodu. Jen Petr klidně stál s černými brýlemi na očích, nic netušící, že se něco přihodilo. Nepřemýšlel, zda otázka byla vhodná či nevhodná, bezelstně čekal na odpověď. Vždyť se ptal za všechny postižené. Ba naopak, byl na sebe hrdý. Opíral se o červenobílou hůl, která mu právě teď sloužila jako silný opěrný sloup, nejen proti expremiérově, ale možná i proti všem přítomným. Aniž si to uvědomoval, v této chvíli se stal mluvčím zdravotně postižených občanů České republiky. Expremiérova tvář sice na zlomek vteřiny nestačila zakrýt překvapení, ale bleskově se proměnila v úsměv zkušeného politika a diplomata.

„Přiznám se, že jste mne překvapil, vůbec jsem v této chvíli nečekal nějakou otázku. Budiž. Jak to můžete Petře tvrdit, vy asi nečtete noviny?“ Nepatrný smích zazněl u jednoho člena z řad doprovodu.

„Přece, opak je pravdou“, smířlivě pokračoval expremiér, který si až teď uvědomil, že nevidomí asi moc nečtou, spíše poslouchají.

„Vláda za mého vedení poskytla nemalé částky zdravotně postiženým. Připomínám také sportovní účast našich zdravotně postižených občanů, kteří úspěšně reprezentovali naši republiku na para-olympiádě, odkud přivezli mnoho cenných titulů a medailí. Já osobně jim fandím, vážím si jejich vůle a odhodlání překonat sám sebe. Jsou příkladem všem zdravým! Vy sám jste toho důkazem, gratuluji.“

Všem se ulevilo, naskočily úsměvy a všichni se soustředili, aby vyslechli Petrova úvodní slova ke kamennému torzu, představující jen prezidentovy boty.

„Blížilo se desáté výročí našeho mladého československého státu. Podnikatel, řezník a uzenář František Burian spolu se Stanislavem Rolínkem se dohodli, že na počest desátého výročí vzniku československého samostatného státu vytvoří sochu významné osobnosti z národních dějin. Padla volba na prvního našeho prezidenta T. G. Masaryka. Burian zakoupil skalní útesy skryté pod nevelkou vrstvou zeminy i s pozemky celého vrcholu, zvaného Milenci. Práce na samotné soše začala v červnu 1928, v říjnu ve stejném roce byla dokončena a slavnostně odhalena za desetitisícové účasti občanů ze širokého okolí. Socha prezidenta Masaryka dosahovala i s podstavcem téměř čtrnáct metrů.

Dlouho zde však nestála. Za okupace nacistů za pomoci místních udavačů byla socha odstraněna a za vojenské asistence zcela zničena. Ve skalní stěně zůstalo jen torzo Masarykových bot, které symbolicky připomínají dramatickou historii a samotnou existenci nevidané plastiky. Spolu se sochou bylo zničeno také sousoší tří československých legionářů, jehož nepatrná torza uvidíte při prohlídce v jeskyni.

Prosím následujte mě, provedu vás jeskyněmi Blanických rytířů.“
Když Per dovyprávěl, nastalo na několik vteřin naprosté ticho. Pak se ozvalo sborově, „děkujeme“, doprovázené spontánním, dlouhotrvajícím potleskem.

Při večeři, které se zúčastnil Petr v rodinném kruhu nejbližších i pracovních přátel, Zdena beze slova vzala pamětní knihu hostů jeskyní Blanických rytířů a přečetla poslední zápis, který před několika hodinami vepsal expremiér Mirek Topolánek.

„Jsem velmi rád, že jsem mohl navštívit Rolínkovu jeskyni v Rudce. Je to krásný příběh a poučný příběh. Příběh boje s osudem, nemocí, postižením. Příběh minulosti, současnosti a poselství do budoucnosti. Příběh touhy, naděje zrad a kontinuity dobra.

Děkuji paní Popelkové a Petrovi, že nesou tuto legendu o dobru a zlu, tento příběh českého národa jako pochodeň dál, pro příští generace.

18. 8. 2009

Mirek Topolánek“